

महाराष्ट्र विधानसभा

पहिले अधिवेशन, २०२१

अतारांकित प्रश्नोत्तरांची यादी

प्रश्नांची एकूण संख्या - ५०

राज्यातील मानसेवी शिक्षकांच्या विविध मागण्यांबाबत

(१) ९०० (०६-०४-२०२०). श्रीमती मेघना साकोरे बोर्डोकर (जिंतूर) : सन्माननीय अल्पसंख्यांक विकास मंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-

(१) राज्यात अल्पसंख्यांक विभागामार्फत सुरु असलेल्या मराठी भाषा फाऊंडेशन वर्ग मानसेवी शिक्षकांचा ९ महिन्यांचा असलेला कालावधी व रुपये ५००० इतके अल्प असलेले मानधन वाढविण्याची मागणी माहे जानेवारी, २०२० मध्ये वा त्या दरम्यान शासनाकडे केली आहे, हे खरे आहे काय,

(२) असल्यास, सन २००६ ते २०१४ पर्यंत मानसेवी शिक्षकांचा कार्यकाळ ११ महिन्यांचा होता तथापि, तो सन २०१५ पासून ९ महिन्यांचा करण्यात आला, हे ही खरे आहे काय,

(३) असल्यास, शासनाने या मानसेवी शिक्षकांना मिळणारे मानधन वाढविण्याबाबत व ९ महिन्यांचा कालावधी अपूर्ण असल्याने ११ महिन्यांचा करण्याबाबत कोणती कार्यवाही केली वा करण्यात येत आहे,

(४) नसल्यास, विलंबाची कारणे काय आहेत ?

श्री. नवाब मलिक (२२-१२-२०२०) : (१) हे खरे आहे.

(२) व (३) शासन निर्णय दि.२७ एप्रिल, २०१५ अन्वये मराठी भाषा फाऊंडेशन योजना सुधारीत करण्यात आलेली आहे. या योजनेअंतर्गत नियुक्त मानसेवी शिक्षकांची नियुक्ती ही तात्पुरत्या स्वरूपात व त्या शैक्षणिक वर्षापूर्ती (१ जुलै ते ३१ मार्च) असे ९ महिन्याकरीता मानधन तत्वावर करण्यात येते. सदर शिक्षकाला शाळेच्या वेळेनंतर इयत्ता ८ वी ते १० वी च्या मुलांना मराठी भाषा शिकविण्यासाठी अतिरीक्त शिकवणी करणे अपेक्षित आहे. शासन निर्णय दि २७ एप्रिल २०१५ अन्वये त्यांच्या मानधनामध्ये दरमहा रु.३००० वरून रु.५००० अशी वाढ करण्यात आली आहे. शैक्षणिक वर्ष हे साधारण जुलै ते मार्च असे असल्याकारणाने व तदनंतर एप्रिल महिन्यात वार्षिक परिक्षा होत असल्याकारणाने सदर योजनेचा कालावधी ९ महिने असा करण्यात आलेला आहे. शैक्षणिक वर्ष संपुष्टात येताच सदर शिक्षकांच्या नियुक्त्या देखिल

संपुष्टात येतात. सबब सदर कालावधी ९ महिन्यावरून ११ महिने असा वाढविण्याचा प्रश्न उद्भवत नाही.

(४) प्रश्न उद्भवत नाही.

कौडगाव (जि.उस्मानाबाद) येथील ५० मेगावॉट सौरऊर्जा प्रकल्पाच्या कामाबाबत

(२) १३२० (०७-०४-२०२०). श्री.राणाजगजीतसिंह पाटील (तुळजापूर) : सन्माननीय ऊर्जा मंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-

(१) कौडगाव (जि. उस्मानाबाद) येथील एमआयडीसी मध्ये ५० मेगावॉट चा सौरऊर्जा प्रकल्प मंजूर होऊन सदरहू सौरऊर्जा प्रकल्पाचे काम बीएचईएल या कंपनीला देण्यात आले आहे, हे खरे आहे काय,

(२) असल्यास, सदरहू ५० मेगावॉट प्रकल्प पूर्ण करण्यासाठी कंपनीस अंतिम तारीख ३१ मार्च, २०२० दिली आहे, हे खरे आहे काय,

(३) असल्यास, सदरहू ५० मेगावॉट सौरऊर्जा प्रकल्पाचे काम अत्यंत संधगतीने सुरु असल्याबाबत तसेच सदरहू प्रकल्प दिनांक ३१ मार्च, २०२० पर्यंत पूर्ण होण्याबाबत लोकप्रतिनिधींनी लेखी पत्राद्वारे शंका निर्माण केली आहे, हे ही खरे आहे काय,

(४) असल्यास, सदरहू सौरऊर्जा प्रकल्प पूर्णत्वास जाण्यासाठी शासनाने कोणती कार्यवाही केली वा करण्यात येत आहे,

(५) नसल्यास, विलंबाची कारणे काय आहेत ?

डॉ. नितिन राऊत (१५-१२-२०२०) : (१), (२) व (३) होय, दिनांक २२ एप्रिल, २०१९ रोजी मौजे कौडगाव (जि.उस्मानाबाद) येथील एमआयडीसी मध्ये ५० मेगावॉट सौरऊर्जा प्रकल्प उभारणीचे काम बीएचईएल (भेल) या कंपनीला देण्यात आले आहे. निविदेनुसार प्रकल्पासाठीची जमीन दिनांक १४ जून, २०१९ रोजी बीएचईएल (भेल) कंपनीला हस्तांतरित केल्यानंतर २७५ दिवसांमध्ये प्रकल्प पूर्ण करणे अनिवार्य आहे. त्यानुसार बीएचईएल (भेल) कंपनीद्वारे प्रकल्प पूर्ण करण्याची अंतिम तारीख १४ मार्च, २०२० होती. तथापि, दिनांक ३१ मार्च, २०२० पर्यंत प्रकल्पाचे काम पूर्ण झालेले नाही. लोकप्रतिनिधींनी महाजनकोला पत्र देऊन प्रकल्पाच्या सद्यस्थितीचा आढावा घेण्यासाठी बैठक आयोजित करण्यात आली होती.

(४) बीएचईएल (भेल) कंपनीला महानिर्मितीमार्फत वेळोवेळी पत्राद्वारे तसेच मासिक प्रकल्प आढावा बैठकीत कामाचा वेग वाढविण्याबाबत सूचित करण्यात आले होते, तथापि, कोविड-१९ च्या प्रसारामुळे दिनांक २४ मार्च, २०२० पासून संपूर्ण देशात लॉकडाऊन जाहीर झाल्यामुळे हे काम थांबविण्यात आले. तसेच, भारत सरकारच्या दिनांक १५ एप्रिल, २०२० आणि महाराष्ट्र सरकारच्या दिनांक १७ एप्रिल, २०२० च्या सुधारित मार्गदर्शक सूचनांनुसार जिल्हाधिकारी उस्मानाबाद यांच्या पूर्वपरवानगीने हे काम पुन्हा सुरु करण्याची सूचना मे. बीएचईएल (भेल) यांना दिनांक १७ एप्रिल, २०२० च्या पत्रानुसार देण्यात आली आहे.

(५) प्रश्न उद्भवत नाही.

शिंपी समाजाच्या विविध मागण्यांबाबत

(३) १४९६ (०३-०४-२०२०). श्री.गोवर्धन मांगीलाल शर्मा (ऊर्फ) लालाजी (अकोला पश्चिम) : सन्माननीय इतर मागास बहुजन कल्याण मंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-

(१) शिंपी समाज संघर्ष समितीद्वारे शासन स्तरावरील प्रलंबित मागण्या निकाली काढाव्या, शिंपी समाजास इतर मागास प्रवर्गातून विभाजन करून वेगळ्याने आरक्षण देण्यात यावे व इतर मागण्यांकरीता विधान भवन, मुंबई येथे माहे डिसेंबर २०१९ मध्ये वा त्यादरम्यान मोर्चा काढण्यात आला, हे खरे आहे काय,

(२) असल्यास, उक्त मागण्यांचे निवेदन मा.मुख्यमंत्री यांना सादर करण्यात आले आहे, हे ही खरे आहे काय,

(३) असल्यास, शिंपी समाजाच्या मागण्या काय आहेत मागण्या पूर्ण करण्याच्या दृष्टीने शासनाने कोणती कार्यवाही केली वा करण्यात येत आहे,

(४) नसल्यास, विलंबाची कारणे काय आहेत?

श्री. विजय वडेटीवार (३०-१२-२०२०) : (१) नाही.

(२) नाही.

(३) प्रश्न उद्भवत नाही.

(४) प्रश्न उद्भवत नाही.

मुंबईतील सांताक्रुझ येथे बनावट विदेशी मद्याचा साठा जप्त केल्याबाबत

(४) १६२७ (०३-०४-२०२०). श्रीमती यामिनी यशवंत जाधव (भायखळा) : सन्माननीय राज्य उत्पादन शुल्क मंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-

(१) मुंबईतील सांताक्रुझ येथील धडक कारवाईमध्ये राज्य उत्पादन शुल्क विभागाने दिनांक ११ जानेवारी, २०२० रोजी वा त्यासुमारास ४ लक्ष ९ हजार इतक्या रकमेच्या बनावट विदेशी मद्याचा साठा जप्त केला आहे, हे खरे आहे काय,

(२) असल्यास, सदर प्रकरणी शासनाने चौकशी करून कोणती कारवाई केली वा करण्यात येत आहे,

(३) नसल्यास, विलंबाची कारणे काय आहेत ?

श्री. दिलीप वळसे-पाटील (०९-१२-२०२०) : (१), (२) व (३) अंशतः खरे आहे

निरिक्षक, राज्य उत्पादन शुल्क "ओ" विभाग, मुंबई उपनगर यांच्या पथकाने अवैध धंद्याविरोधातील कारवाई करताना सांताक्रुझ येथे गु. र. नं. १/ओ/२०२० अन्वये दि. ११.०१.२०२० रोजी गुन्हा नोंद केला नसून दि. ०७.०१.२०२० रोजी सदर गुन्हा दाखल केला आहे. सदर प्रकरणी रु. ४,०९,२४०/- इतक्या रकमेचा मुद्देमाल जप्त करण्यात आला असून आरोपींच्या जबाबाचे आधारे रु. १,०५,३००/- किंमतीचा अतिरिक्त मुद्देमाल, असा एकूण

वि.स. ४२ (४)

रु. ५,१४,५४०/- इतक्या किंमतीचा मुद्देमाल जप्त करण्यात आला आहे. सदर गुन्ह्यात तीन आरोपींना दि. ०८.०१.२०२० रोजी अटक करण्यात आली होती. सदर आरोपींना मा. न्यायालयाने जामीन मंजूर केला आहे. प्रकरण तपासाधीन आहे.

विदर्भात जात प्रमाणपत्र पडताळणी समितीतील अध्यक्ष पद रिक्त असल्याबाबत

(५) १६३३ (२९-०७-२०२०). अॅड.आशिष जयस्वाल (रामटेक) : सन्माननीय सामाजिक न्याय मंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-

- (१) सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभागाच्या अधिनस्थ असलेल्या विदर्भातील जात प्रमाणपत्र पडताळणी समितीतील अध्यक्ष पद रिक्त आहे, हे खरे आहे काय,
- (२) असल्यास, उक्त प्रकरणी काही अध्यक्षांकडे ४ ते ५ जिल्हयांचा प्रभार असून विदर्भातील अधिकाऱ्यांकडे मराठवाड्याचा कार्यभार सोपविण्यात आला आहे, हे ही खरे आहे काय,
- (३) असल्यास, उक्त प्रकरणी शासनाने चौकशी करून रिक्त असलेली जात प्रमाणपत्र पडताळणी समितीमधील अध्यक्ष पद भरण्याबाबत कोणती कार्यवाही केली वा करण्यात येत आहे,
- (४) नसल्यास, विलंबाची कारणे काय आहेत ?

श्री. धनंजय मुंडे (१६-१२-२०२०) : (१) हे अशंत: खरे आहे.

(२), (३) व (४) विदर्भातील एकूण ११ जिल्हयांपैकी ४ जिल्हयामध्ये नियमित स्वरूपात अध्यक्ष, जिल्हा जात प्रमाणपत्र पडताळणी ही पदे भरण्यात आली असून, विदर्भातील अन्य ७ जिल्हयामध्ये त्याच अधिकाऱ्यांना सदर पदाचा अतिरिक्त कार्यभार सोपविण्यात आला आहे.

सन २०१८-१९ व सन २०१९-२० या निवडसूचीच्या वर्षामध्ये अपर जिल्हाधिकारी (निवडश्रेणी) या संवर्गातील सेवा ज्येष्ठतेनुसार खुल्या प्रवर्गातील पदे पदोन्नतीने भरण्याबाबतचा प्रस्ताव (आस्थापना मंडळ क्र.२) सामान्य प्रशासन विभागास सादर करण्यात आला असता, त्यास आस्थापना मंडळाने मान्यता दिलेली असल्याने सदर रिक्त पदे भरण्याची कार्यवाही करण्यात येत आहे.

रायगड जिल्हयातील प्रकल्प बाधित शेतकऱ्यांना जमिनी परत मिळणेबाबत

(६) २०५९ (०३-०४-२०२०). श्री.रविशेठ पाटील (पेण) : सन्माननीय उद्योग मंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-

- (१) रायगड जिल्हयात १५ वर्षांपुर्वी स्थानिक शेतकऱ्यांवर 'विशेष आर्थिक क्षेत्र' (SEZ) प्रकल्पाकरिता शेतकऱ्यांच्या शेतजमिनी घेतल्या असल्याचे निदर्शनास आले आहे, हे खरे आहे काय,

(२) असल्यास, सदरहू प्रकल्प १५ वर्षांच्या मुदतीत कार्यान्वित न होता प्रकल्प रद्द करण्यात आला असून, शेतकऱ्यांचे पुनर्वसन न झाल्याने शेतकऱ्यांचे नुकसान झाले आहे, हे ही खरे आहे काय,

(३) असल्यास, सदर प्रकरणी शासनाने चौकशी केली आहे काय, चौकशीत काय आढळून आले व त्यानुषंगाने प्रकल्प बाधित शेतकऱ्यांना जमिनी परत मिळणेबाबत शासनाने कोणती कार्यवाही केली वा करण्यात येत आहे,

(४) नसल्यास, विलंबाची कारणे काय आहेत ?

श्री. सुभाष देसाई (२४-१२-२०२०) : (१), (२) व (३) रायगड जिल्ह्यामध्ये मुंबई बहुदेशिय विशेष आर्थिक क्षेत्र विकसीत करण्याकरीता उरण, पेण व पनवेल तालुक्यातील ८२५७-७९-३५ हे.आर. जमीन संपादीत करण्याकरीता प्राथमिक अधिसूचना सन २००६ मध्ये राजपत्रात प्रसिध्द झाली. याकरीता रायगड जिल्ह्यातील ४५ गावांमधून एकूण १४५९-१४-१५ हे.आर. एवढे क्षेत्र संपादीत केले गेले व त्याचा ताबा मे.मुंबई सेझ लि. कंपनीकडे देण्यात आला. उर्वरीत क्षेत्र अधिग्रहणाच्या प्रक्रियेतून वगळण्यात आले. संपादीत केलेल्या जमिनीचा तालुकानिहाय तपशील खालीलप्रमाणे आहे:-

अ.क्र.	तालुक्याचे नाव	गावांची संख्या	संपादीत केलेले क्षेत्र (हे.आर. मध्ये)
१	पेण	२४	९८३-५६-७
२	उरण	२०	४७५-५७-४५
३	पनवेल	०१	
	एकूण	४५	१४५९-१४-१५

सेझ प्रयोजनार्थ करावयाची भूसंपादनाची कार्यवाही व्यपगत झाल्याने, महसूल व वन विभागाच्या दि.१८/०२/२०११ च्या पत्रान्वये दिलेल्या निर्देशानुसार, पेण तालुक्यातील जमिनीच्या गाव नमुना ७/१२ वरील इतर हक्कातील शेरे कमी करण्यात आले आहेत, तसेच संपादीत केलेल्या क्षेत्राच्या ७/१२ वर नोंदी न ठेवल्यामुळे इतर हक्कातील शेरे कमी करण्याचा प्रश्न उद्भवला नाही. सद्यस्थितीत सदर जमिनी शेतकऱ्यांच्या नावे आहेत. त्याचा तपशील पुढीलप्रमाणे आहे.

तालुक्याचे नाव	एकूण गावांची संख्या	७/१२ वरील इतर हक्कातील शेरे कमी करण्यात आले क्षेत्र (हे.आर. मध्ये)	संपादीत केलेल्या क्षेत्राच्या ७/१२ वर नोंदी न ठेवण्यात आलेले क्षेत्र (हे.आर.मध्ये)
पेण	२४	७ गावातील २६२-१६-९१	१७ गावातील ७२१-३९-७९

उरण व पनवेल तालुक्यातील संपादीत ४७५-५७-४५ हे.आर. क्षेत्रापैकी संमतीदर्शक निवाड्याद्वारे संपादीत झालेल्या जमिनीचे क्षेत्र ४१७-५२-८० हे.आर. इतके आहे. तर, सेझ कंपनीने ५८-०४-६५ हे.आर. इतके क्षेत्र खरेदी खताद्वारे खरेदी केले आहे. उरण तालुक्यातील ज्या जमिनी सेझ करीता संपादीत केल्या आहेत त्याचा ताबा भूसंपादन अधिकारी यांनी कंपनीच्या सुपूर्द केला आहे. त्याबाबत कंपनी व शेतकरी यांच्यात झालेल्या साठे करारानुसार, कंपनीमार्फत शेतक-यांना मोबदला अदा करण्यात आला आहे. मोबदला दर सरासरी भात शेतीसाठी एकरी रुपये १०,००,०००/- व पड जमिनीसाठी एकरी रुपये ५,००,०००/- इतका दिला आहे. भूसंपादनाची कार्यवाही व्यपगत झाल्याने, महसूल व वन विभागाच्या दि.१८/०२/२०११ च्या पत्रान्वये दिलेल्या निर्देशानुसार, पनवेल तालुक्यातील एका गावातील ८६-६८-० हे.आर. क्षेत्राच्या ७/१२ वरील इतर हक्कातील शेरे कमी करण्यात आली असून सदर जमिनी शेतक-यांच्या नावे आहेत.

रायगड जिल्ह्यातील पेण, उरण व पनवेल तालुक्यातील सेझकरीता संपादीत केलेल्या जमिनी या साधारणतः सन २००६ ते २०१० या कालावधीत खरेदी केल्या आहेत. सेझसाठी संपादीत करण्यात येणा-या जमिनीचा वापर, खरेदी खताच्या दिनांकापासून १५ वर्षांमध्ये, ख-याखु-या औद्योगिककरणासाठी करावा असे आदेशात नमूद आहे. त्यामुळे सदर व्यवहारास १५ वर्ष पूर्ण झाली आहेत, हे खरे नाही.

सदर सेझ विकसीत करण्याकरीता केंद्र शासनाने तत्त्वतः मंजूरी दिल्यानुसार सदर सेझ पाच वर्षांच्या कालावधीत म्हणजे दि.०७/०८/२००८ पर्यंत विकसीत होणे आवश्यक होते. तथापि, विहित कालावधीत सेझ विकसीत करण्याची कार्यवाही पूर्ण न झाल्याने सदर तत्त्वतः मंजूरीस केंद्र शासनाच्या वाणिज्य व उद्योग मंत्रालयाने दि.०३/१०/२०१४ पर्यंत एकूण पाच मुदतवाढी दिल्या आहेत. तदनंतर दि.०३/१०/२०१४ पासून ते अद्यापपर्यंत केंद्र शासनाच्या बोर्ड ऑफ अॅप्रुवलच्या (BoA) बैठकीत मुदतवाढीचा प्रस्ताव विषयसूचीवर घेण्यात आलेला नाही. त्यामुळे मुंबई बहुद्देशिय विशेष आर्थिक क्षेत्र विकसीत करण्याबाबत पुढील कार्यवाही झालेली नाही. त्यामुळे सदर सेझ प्रकल्प रद्द करण्यात आला आहे असे म्हणता येणार नाही.

(४) प्रश्न उद्भवत नाही.

मौजा करवन येथील आदिवासी बांधवांचे अतिक्रमण नियमानुकूल करण्याबाबत

(७) २७९४ (१८-०४-२०२०). श्री.सुधीर मुनगंटीवार (बल्लारपूर) : सन्माननीय आदिवासी विकास मंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-

- (१) मौजा करवन येथील कक्ष क्र. ७६३ मधील आदिवासी बांधवांचे अतिक्रमण नियमानुकूल करण्याबाबत मा.लोकप्रतिनिधी बल्लारपूर यांनी जिल्हाधिकारी चंद्रपूर यांना दिनांक ३ जानेवारी, २०२० रोजी वा त्यासुमारास लेखी निवेदने सादर केले आहे, हे खरे आहे काय,
- (२) असल्यास, याबाबत शासनाने कोणती कार्यवाही केली आहे वा करण्यात येत आहे,
- (३) नसल्यास, विलंबाची कारणे काय आहेत ?

अॅड. के.सी.पाडवी (२९-१२-२०२०) : (१) होय, हे खरे आहे.

(२) दावेदाराच्या अपील अर्जावर जिल्हास्तरीय वनहक्क समितीद्वारे जोपर्यंत अंतिम निर्णय होत नाही तोपर्यंत वन विभागाने दावेदाराच्या भोगवट्याखालील वनभूमीवरील अतिक्रमण हटविण्याची कार्यवाही करू नये, असे जिल्हाधिकारी, चंद्रपूर यांनी दि.०५/१०/२०१९ व दि.१८ जानेवारी, २०२० च्या पत्रान्वये वन विभागास निर्देश दिले आहेत तसेच निवेदनातील ४ दावेदारांनी जिल्हास्तरीय वनहक्क समितीकडे अपील दाखल केलेली असल्यामुळे दावेदारांचा मूळ अपील अर्ज तहसिलदार, मुल यांना पुढील कार्यवाही करिता जिल्हाधिकारी, चंद्रपूर कार्यालयाने दि.१५ जानेवारी, २०२० रोजी पाठविला आहे.

(३) प्रश्न उद्भवत नाही.

सावकारग्रस्त शेतकरी समिती, महाराष्ट्र या संघटनेने केलेल्या मागण्यांबाबत

(८) २९४६ (२७-०७-२०२०). श्री.संजय गायकवाड (बुलढाणा) : सन्माननीय सहकार मंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-

- (१) सावकारग्रस्त शेतकरी समिती, महाराष्ट्र या संघटनेच्यावतीने आपल्या न्याय मागण्याकरिता नागपूर येथील हिवाळी अधिवेशनात केलेल्या धरणे आंदोलनाच्या वेळी दिनांक १७ डिसेंबर, २०१९ रोजी वा त्यासुमारास मा.मुख्यमंत्री महोदयांना लेखी निवेदन दिले होते, हे खरे आहे काय,
- (२) असल्यास, या लेखी निवेदनात केलेल्या मागणीचे स्वरूप काय आहे,
- (३) असल्यास, या मागण्यासंदर्भात शासनाने कोणती कार्यवाही केली वा करण्यात येत आहे,
- (४) नसल्यास, विलंबाची कारणे काय आहेत ?

श्री. शामराव ऊर्फ बाळासाहेब पाटील (२२-१२-२०२०) : (१) होय.

(२) व (३) सावकारग्रस्त शेतकरी समिती, महाराष्ट्र या संघटनेच्या वतीने करण्यात आलेल्या मागण्या व त्यासंदर्भात शासनाने केलेली कार्यवाही खालीलप्रमाणे आहे -

i) महाराष्ट्र सावकारी (नियमन) अधिनियम, २०१४ चे कलम १८ मध्ये सावकारग्रस्त शेतकऱ्यांसाठी शासनाने तक्रार करण्यासाठी घालून दिलेली कालमर्यादा १५ वर्षांवरून ३० वर्षे करावी:-

हा कालावधी वाढविल्यामुळे अंमलबजावणीच्या दृष्टीने अडचण निर्माण होऊ शकेल, असे शासनाचे मत आहे.

ii) अधिनियमाचे कलम ३९ मध्ये शिक्षेची तरतुद ५ वर्षांवरून १० वर्षे करावी व दंडाची रक्कम ५० हजारांवरून ५ लाख करावी:-

अधिनियमातील कलम ३९ ते ४६ मधील तरतुदीनुसार सावकाराविरुद्ध शास्तीसंबंधी पुरेशी तरतुद असल्याने त्यात बदल करणे संयुक्तीक होणार नाही असे शासनाचे मत आहे.

iii) अधिनियमामध्ये जिल्हा उपनिबंधक व विभागीय सहनिबंधक यांचेकडून दावे वर्ग करण्याची तरतुद करावी:-

अवैध सावकारी प्रकरणात अपील व पुनरीक्षणाची कायद्यात तरतुद असल्याने अशी प्रकरणे जिल्हा उपनिबंधक व विभागीय सहनिबंधक यांचेकडून वर्ग करणे उचित होणार नाही असे शासनाचे मत आहे.

iv) ज्या शेतकऱ्यांनी सोने तारण गहाण योजना जाहीर झाल्यानंतर सोने सोडवून घेतले त्यांना लाभ मिळावा:-

यानुषंगाने सावकारांकडून घेतलेल्या कर्जास माफी देण्याकरीता शासनाने दि. १०.०४.२०१५ च्या शासन निर्णयानुसार ४२,६८७ पात्र लाभार्थींना रु. ६२.८७ कोटीचा लाभ दिलेला आहे.

v) अधिनियमाच्या कलम १६, १८ (२) व १८ (४) च्या चौकशीमध्ये मार्गदर्शनाकरिता वकीलांची नियुक्ती करून मानधनासाठी विशेष निधीची तरतुद करावी:-

याबाबतचा कोणताही प्रस्ताव शासनास प्राप्त झालेला नाही.

(४) प्रश्न उद्भवत नाही.

अकोले (जि.अहमदनगर) तालुक्यात घरकूल योजनेत झालेला गैरव्यवहार

(९) ३२४६ (०५-०४-२०२०). अॅड.माणिकराव कोकाटे (सिन्नर), श्री.अतुल बेनके (जुन्नर), श्री.निलेश लंके (पारनेर), श्री.लहू कानडे (श्रीरामपूर), श्री.दौलत दरोडा (शहापूर), श्री.संग्राम जगताप (अहमदनगर शहर), श्री.संदिप क्षिरसागर (बीड) : सन्माननीय आदिवासी विकास मंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-

(१) अहमदनगर जिल्हयातील अकोले, श्रीगोंदा, कर्जत व जामखेड तालुक्यासाठी राज्य शासनाच्या आदिवासी विकास विभागामार्फत सन २००६ ते २०१२ या कालावधीत आदिवासी समाजासाठी घरकुले बांधण्यास मंजूरी देण्यात आली होती, हे खरे आहे काय,

(२) असल्यास, उक्त योजनेनुसार अकोले तालुक्यात राजूर कार्यालयाला १४३ घरे मंजूर करण्यात आली असून तत्कालीन प्रकल्प अधिकारी यांनी सदर घरबांधकामांचा ठेका परिस या संस्थेस देण्यात आला होता, हे ही खरे आहे काय,

(३) तसेच, आदिवासीसाठी घरे न बांधताच ठेकेदाराने स्थानिक अधिकाऱ्यांच्या संगनमताने १ कोटी ३४ लाख रक्कमेचा गैरव्यवहार झाल्याचे दिनांक १७ जानेवारी, २०२० रोजी वा त्यासुमारास निदर्शनास आले, हे ही खरे आहे काय,

(४) असल्यास, आदिवासीसाठी काम करणाऱ्या संघटनांनी त्याविरोधात तक्रारी केल्यानंतर संबंधित अधिकारी व ठेकेदाराविरुद्ध एकात्मिक आदिवासी विकास प्रकल्प यांनी दिनांक १३ जानेवारी, २०२० रोजी वा त्यासुमारास पोलिसात गुन्हा दाखल केला आहे, हे ही खरे आहे काय,

(५) असल्यास, सदर प्रकरणी चौकशी करण्यात आली आहे काय, चौकशीत काय आढळून आले व त्यानुसार संबंधित दोषींवर कोणती कारवाई केली वा करण्यात येत आहे,

(६) असल्यास, आदिवासी समाजाला मजूर झालेली घरे बांधण्यासाठी शासनाने काय कार्यवाही केली वा करण्यात येत आहे, नसल्यास, विलंबाची कारणे काय आहेत ?

अॅड. के.सी.पाडवी (१७-१२-२०२०) : (१) होय.

(२), (३), (४) व (५) सन २००८-०९ मध्ये १४३ घरकुलांचे बांधकाम करणेकामी पर्यावरण रिसोर्स सेंटर, अहमदनगर (परिस) या संस्थेस आदेश देण्यात आले होते. पर्यावरण रिसोर्स सेंटर, अहमदनगर (परिस) या संस्थेने आदिवासी लाभार्थ्यांना लाभ न देता निधीचा अपहार केल्याबाबत संस्थेविरोधात कोतवाली पोलीस स्टेशन, अहमदनगर येथे दि. २५.९.२०१२ रोजी गुन्हा दाखल करण्यात आला होता. सदर गुन्ह्याची चौकशी कोतवाली पोलीस स्टेशन अहमदनगर यांचेमार्फत होवून पर्यावरण रिसोर्स सेंटर अहमदनगर (परिस) यांनी किरकोळ कामे वगळता जवळपास घरकुलांचे बांधकाम पूर्ण झाले असल्याबाबतचा अहवाल मा.मुख्य न्यायादंडाधिकारी अहमदनगर यांना सादर करण्यात आला असता पोलीसांच्या अहवालानुसार मा.मुख्य न्यायादंडाधिकारी अहमदनगर यांनी दि.९.१०.२०१५ च्या निकालानुसार प्रकरण Dismiss केले आहे. १४३ घरकुलांची किरकोळ कामे कंत्राटदाराकडून पूर्ण करण्यात आली आहेत. तथापि, मा.न्या. गायकवाड समितीच्या शिफारशीवर कार्यवाही करणेसाठी मा.उच्च न्यायालयाचे वारंवारचे निर्देश लक्षात घेऊन मा.न्या.गायकवाड समितीच्या अहवालातील परिच्छेद क्र.४.१२ नुसार स्थानिक पोलीस स्टेशन राजूर येथे पर्यावरण रिसोर्स सेंटर अहमदनगर (परिस) व तत्कालीन प्रकल्प अधिकारी यांचे विरोधात ०९/२०२० अन्वये दि.१४.१.२०२० रोजी तक्रार दाखल करण्यात आलेली असून सदर प्रकरणी पोलीसांमार्फत चौकशी सुरु आहे.

(६) प्रकल्प अधिकारी, एकात्मिक आदिवासी विकास प्रकल्प, राजूर, ता. अकोले, जि. अहमदनगर यांचे कार्यालयामार्फत प्राप्त निधी लक्षांकानुसार आदिवासी समाजाला मंजूर झालेली घरे बांधण्याची कार्यवाही पूर्ण झालेली आहे.

**राजापूर तालुक्यातील (जि.रत्नागिरी) अर्जुना प्रकल्पग्रस्तांसाठी स्थापन
केलेल्या वसाहतींना सोयी-सुविधा पुरविण्याबाबत**

(१०) ३३६२ (०९-०४-२०२०). श्री.राजन साळवी (राजापूर) : सन्माननीय मदत व पुनर्वसन मंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-

(१) राजापूर तालुक्यातील (जि.रत्नागिरी) अर्जुना प्रकल्पग्रस्तांसाठी खास स्थापन करण्यात आलेल्या पुनर्वसन वसाहतीमध्ये अनेक सोयी-सुविधांचा अभाव असल्याचे माहे जानेवारी, २०२० मध्ये वा त्यादरम्यान निदर्शनास आले, हे खरे आहे काय,

(२) असल्यास, सदरहू वसाहतीतील संतप्त झालेल्या प्रकल्पग्रस्तांनी यावर्षी धरणातून कालव्यात एक थेंबही पाणी सोडायला देणार नाही असा इशारा दिला आहे, हे ही खरे आहे काय,

(३) असल्यास, याबाबत शासनाने चौकशी केली आहे काय, त्यात काय आढळून आले,

(४) तदनुसार उक्त वसाहतींना तात्काळ सोयी-सुविधा पुरविण्याबाबत शासन स्तरावर कोणती कार्यवाही करण्यात आली वा येत आहे,

(५) नसल्यास, विलंबाची कारणे काय आहेत?

श्री. विजय वडेट्टीवार (२४-१२-२०२०) : (१) हे खरे नाही. प्रकल्पग्रस्तांना महाराष्ट्र प्रकल्पबाधित व्यक्तींचे पुर्नवसन अधिनियम १९९९ नुसार १८ नागरी सुविधा पुरविण्यात आल्या होत्या, तथापि सदर नागरी सुविधा जिल्हा परिषदेकडे हस्तांतरीत न झाल्यामुळे त्यामध्ये दुरुस्ती करण्याची आवश्यकता निर्माण झाली होती.

(२) होय.

(३) व (४) दि. २१/०८/२०१८ च्या उपजिल्हाधिकारी (पुर्नवसन), रत्नागिरी यांची संयुक्त क्षेत्रीय पहाणीमध्ये सूचित केल्याप्रमाणे नागरी सुविधांच्या दुरुस्तीची कामे बहुतांशी पूर्ण केली असून उर्वरित कामे मार्च २०२१ अखेर पूर्ण करून नागरी सुविधा जिल्हा परिषदेकडे हस्तांतर करण्याबाबत नियोजन करण्यात आले आहे.

(५) प्रश्न उद्भवत नाही.

वनहक्क पट्टयांकरिता अनुसूचित जमाती वगळता ओबीसी, एस.सी, एन.टी व इतर समाजासाठी असणारी तीन पिढ्यांची अट शिथिल करण्याबाबत

(११) ३५४६ (१०-०४-२०२०). डॉ.देवराव होळी (गडचिरोली) : सन्माननीय आदिवासी विकास मंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-

(१) वनहक्क कायद्यान्वये वैयक्तिक पट्टे वितरित करतांना अनुसूचित जमातीला तीन पिढ्यांची अट नाही, हे खरे आहे काय,

(२) असल्यास, अनुसूचित जमाती वगळता ओबीसी, एस.सी, एन.टी व इतर समाजासाठी तीन पिढ्यांची अट पूर्ण केल्याशिवाय प्रस्ताव मंजूर केला जात नाही, हे ही खरे आहे काय,

(३) असल्यास, ओबीसी, एस.सी, एन.टी व इतर समाजातील हजारो वन हक्क धारक वन पट्टा मिळावा याकरिता प्रस्ताव सादर करूनही अपात्र ठरले आहेत, हे ही खरे आहे काय,

(४) असल्यास, अनुसूचित जमाती प्रमाणेच वनवासी असणाऱ्या ओबीसी, एस.सी, एन.टी व इतर समाजालाही ही तीन पिढ्यांची अट शिथिल करून त्यांना वैयक्तिकपट्टे वितरित करण्याबाबत शासनाने कोणती कार्यवाही केली वा करण्यात येत आहे,

(५) नसल्यास, विलंबाची कारणे काय?

अॅड. के.सी.पाडवी (२९-१२-२०२०) : (१) होय, हे खरे आहे.

(२) होय, हे खरे आहे.

अनुसूचित जमाती व इतर पारंपारिक वन निवासी (वन हक्काची मान्यता) अधिनियम, २००६ मधील कलम २ (ण) नुसार "इतर पारंपारिक वननिवासी" याचा अर्थ १३ डिसेंबर, २००५ पूर्वी किमान तीन पिढ्यांपासून मुख्यत्वेकरून वनात राहणारा आणि उपजीविकेच्या खऱ्याखऱ्या गरजांसाठी वनांवर किंवा वन जमिनींवर अवलंबून असणारा कोणताही सदस्य किंवा समाज असा आहे व नियम १३ (ज) नुसार वन हक्क निश्चित करण्यासाठी पूर्वीच्या भूमी अभिलेखात नमूद केलेली व्यक्तींच्या पूर्वजांचा माग काढणारी किंवा

पूर्वीच्या काळी त्या गावातील कायदेशीर रहिवासी असल्याची ओळख पटवणारी वंशावळ ही पुरावा म्हणून इतर गोष्टींबरोबर अंतर्भूत असतील अशी तरतूद आहे.

(३) "इतर पारंपारिक वननिवासी" यांनी वनहक्क मिळण्याकरिता दाखल केलेल्या काही प्रकरणात अनुसूचित जमाती व इतर पारंपारिक वन निवासी (वन हक्काची मान्यता) अधिनियम, २००६ कलम २ (ण) व नियम १३ (ज) मधील तरतूदीची पूर्तता होत नसल्याने दावे अपात्र ठरविण्यात आले आहेत. पात्र दावे मंजूर केले आहेत

(४) अनुसूचित जमाती व इतर पारंपारीक वननिवासी (वनहक्काची मान्यता) अधिनियम-२००६ नुसार बिगर आदिवासींसाठी ७५ वर्षांचा जो पुरावा मागीतला जातो, याबाबतची अट शिथिल करण्याबाबत जनजातीय कार्य मंत्रालय, नवी दिल्ली यांना दि.२४/१२/२०१८ च्या पत्रान्वये तसेच दि.०३.०९.२०१९ च्या स्मरणपत्रान्वये विनंती करण्यात आलेली आहे.

(५) प्रश्न उद्भवत नाही.

राज्यातील मुस्लिम समाजाला आरक्षण देण्याबाबत

(१२) ३६२३ (०६-०४-२०२०). श्री.अमिन पटेल (मुंबादेवी), श्रीमती सुलभा खोडके (अमरावती), श्री.विकास ठाकरे (नागपूर पश्चिम), श्री.हिरामण खोसकर (इगतपूरी), श्री.सुरेश वरपुडकर (पाथरी), श्री.अमित झनक (रिसोड), श्री.सुधीर मुनगंटीवार (बल्लारपूर), श्री.झीशान सिद्दिकी (वांद्रे पूर्व), श्री.सुभाष धोटे (राजुरा), श्री.लहू कानडे (श्रीरामपूर), श्री.कुणाल पाटील (धुळे ग्रामीण), श्री.फारूक शाह (धुळे शहर) : सन्माननीय अल्पसंख्यांक विकास मंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-

(१) राज्यात मुस्लिमांना योग्य आरक्षण व विशेष तरतूदी द्याव्यात अशी शिफारस शासनाने नेमलेल्या अनेक आयोग, समिती व अभ्यास गटांनी केली आहे, हे खरे आहे काय,

(२) तसेच, राज्यात मुस्लीम बांधवांना शैक्षणिक क्षेत्रात तसेच नोक-यांमध्ये ५ टक्के आरक्षण देण्याचा प्रस्ताव शासनाच्या विचाराधीन असल्याचे व सदर निर्णय लवकरच घेणार असल्याचे मा. अल्पसंख्यांक विकास मंत्री यांनी माहे फेब्रुवारी २०२० मध्ये वा त्या दरम्यान जाहीर केले आहे, हे ही खरे आहे काय,

(३) असल्यास, या निर्णयाची अंमलबजावणी झाली नाही, हे ही खरे आहे काय,

(४) असल्यास, शासनाने याबाबत चौकशी केली आहे काय व त्यानुसार मुस्लीम समाजाला आरक्षण तसेच इतर सुविधा देण्याबाबत कोणती कार्यवाही केली वा करण्यात येत आहे,

(५) नसल्यास, विलंबाची कारणे काय आहेत ?

श्री. नवाब मलिक (१४-१२-२०२०) : (१) हे खरे आहे.

(२) हे खरे आहे.

(३) व (४) मुस्लीम समाजाला (विशेष मागास प्रवर्ग-अ) नोकरी व शैक्षणिक संस्थामध्ये प्रवेशासाठी ५ टक्के आरक्षण देण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन आहे.

(५) प्रश्न उद्भवत नाही.

मौजा जांब व सारंगपुरी (ता.आर्वी, जि.वर्धा) येथे औद्योगिक क्षेत्र स्थापन करण्याबाबत

(१३) ३७६७ (०२-०४-२०२०). श्री.दादाराव केचे (आर्वी) : सन्माननीय उद्योग मंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-

(१) मौजा जांब व सारंगपुरी (ता.आर्वी, जि.वर्धा) येथे औद्योगिक क्षेत्र स्थापन करण्याबाबत महाराष्ट्र औद्योगिक विकास महामंडळ, उद्योग भवन यांनी दिनांक २८ सप्टेंबर, २०१८ रोजी वा त्यासुमारास मंजूरीकरीता शासनाकडे १०६.०१ हे.आर. जमीन संपादीत करण्यासाठी प्रस्ताव सादर केला आहे, हे खरे आहे काय,

(२) असल्यास, सदर प्रस्तावाच्या अनुषंगाने शासनाने कोणती कार्यवाही केली वा करण्यात येत आहे,

(३) नसल्यास, विलंबाची कारणे काय आहेत ?

श्री. सुभाष देसाई (०७-१२-२०२०) : (१) हे अंशतः खरे आहे.

वर्धा जिल्ह्यातील मौजा जांब व सारंगपुरी, ता.आर्वी, जि.वर्धा येथील १०६.०१ हे.आर भूसंपादनाचा प्रस्ताव प्रादेशिक कार्यालय, मऔविम, नागपूर यांचे मार्फत महाराष्ट्र औद्योगिक विकास महामंडळाच्या मुख्यालयास सादर करण्यात आलेला होता.

(२) व (३) प्रस्तावित क्षेत्राची स्थळ पाहणी केली असता मौजा सारंगपुरी येथील जागा उंच सखल असून याच जागे मधून टॉवर लाईन जाते व मौजा जांब येथील प्रस्तावित जागेत नवीन स्मशानभूमीचे काम सुरू आहे.तसेच नगरपरिषद, आर्वी यांचा कचरा विलगीकरण डेपो आहे. तसेच सदर जागेमधून प्रस्तावित बायपास रस्ता (तळेगाव ते पुलगांव) जात असल्याने जागेचे विभाजन होते. प्रस्तावित जागेला पाणी पुरवठ्याची व्यवस्था नाही. महामंडळाच्या भूनिवड समितीने सदर जागा औद्योगिक क्षेत्र म्हणून योग्य नसल्याचा अहवाल दिला असल्याने भूसंपादनाची कार्यवाही करण्यात आलेली नाही.

राळेगाव (जि. यवतमाळ) परिसरातील जमिनी लेव्हीच्या निर्बंधांमध्ये अडकल्याने शेतक-यांना खरेदी विक्री करण्यास अडचणी येत असल्याबाबत

(१४) ६३८८ (२७-०३-२०२०). डॉ.अशोक उईके (राळेगाव) : सन्माननीय मदत व पुनर्वसन मंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-

(१) राळेगाव (जि. यवतमाळ) प्रकल्पाची निर्मिती करतांना लाभक्षेत्रातील मोठ्या प्रमाणात जमिनीचे हस्तांतर करण्यात आले असून प्रकल्पाची निर्मिती होऊन २५ वर्षांचा कालावधी होऊन सुध्दा शेतक-यांच्या संपादीत केलेल्या शेत जमिनीवरील लेव्ही हटविली नसल्याने खरेदी विक्री करण्यास अडचणी येत असल्याचे दिनांक ३० जानेवारी, २०२० मध्ये वा त्यासुमारास निदर्शनास आले, हे खरे आहे काय,

(२) असल्यास, बँबळा प्रकल्पाच्या मुख्य कालव्यावर मायनरच्या कामाकरिता शासनाने शेतक-यांच्या शेत जमिनी खरेदी करून लेव्ही लावण्यात आली, हे ही खरे आहे काय,

- (३) असल्यास, कालव्याचे काम पूर्ण होऊन शेतकऱ्यांच्या शेतजमीनीवरची लेव्ही हटवीली नसल्याने शेत जमीन खरेदी व विक्री करण्यास अडचण येत असल्याने शासनाकडून संबंधित विभागाला लेव्ही काढण्याबाबत आदेश देण्यात येतील काय,
- (४) नसल्यास, त्याची कारणे काय आहेत ?

श्री. विजय वडेटीवार (०१-०१-२०२१) : (१) बेंबळा प्रकल्पाचे धरणाचे काम १०० टक्के पूर्ण झाले असून प्रकल्पाच्या कालव्याची कामे ८५ टक्के पूर्ण झाली असून उर्वरीत कामे मार्च २०२१ अखेर पूर्ण करणे नियोजित आहे. प्रकल्प पूर्ण झाल्यानंतर लाभ क्षेत्रातील शेतजमीनीच्या खरेदी/विक्री/वाटणी वरील निर्बंध उठविण्याबाबत कार्यवाही करण्यात येईल.

(२) हे खरे नाही.

(३) बेंबळा प्रकल्पाकरीता महाराष्ट्र प्रकल्पबाधित व्यक्तींचे पुनर्वसन अधिनियम १९९९ नुसार कलम ११ व कलम १३ (१) ची अधिसूचना प्रसिध्द करण्यात आली असून बाधित प्रकल्पग्रस्तांच्या पुनर्वसनासाठी या अधिनियमाच्या कलम १२ अन्वये उक्त अधिसूचनेतील लाभधारक परिमंडळातील जमिनींच्या हस्तांतरणावर निर्बंध आहेत. बेंबळा प्रकल्पाचे धरणाचे काम १०० टक्के पूर्ण झाले असून प्रकल्पाच्या कालव्याची कामे ८५% पूर्ण झाली आहेत. सदर कामे मार्च २०२१ अखेर पूर्ण करण्याचे नियोजन आहे. कार्यकारी अभियंता यांचेकडून प्रकल्प पूर्ण झाला आहे, तसेच विस्थापितांचे पुनर्वसन पूर्ण झालेले आहे, असा अहवाल प्राप्त झाल्यानंतर बाधित परिमंडळातील जमिनी या अधिनियमाच्या प्रयोजनार्थ आवश्यक नाही अशी घोषणा जिल्हाधिकारी यांनी केल्यानंतर सदरचे निर्बंध उपरोक्त अधिनियमातील कलम १२(१) अन्वये जिल्हाधिकारी यांचेमार्फत उठविण्याची कार्यवाही करण्यात येईल.

(४) प्रश्न उद्भवत नाही.

मोहाफुलासंदर्भातील अधिनियम १९५० रद्द करणेबाबत

(१५) ८६४७ (२९-०७-२०२०). श्री.विनोद अग्रवाल (गोंदिया), श्री.विजय रहांगडाले (तिरोडा) : सन्माननीय राज्य उत्पादन शुल्क मंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-

(१) महाराष्ट्र राज्यातील पूर्व विदर्भाच्या भागात मोहाफुलाची झाडे मोठ्या प्रमाणात असून, महाराष्ट्र राज्य मोहफुल हे महाराष्ट्र बंदी (आबकारी) नियम १९५० च्या अधीन येते, हे खरे आहे काय,

(२) असल्यास, राज्यात मोहाफुलाची विक्री, खरेदी, वाहतूक, साठवण ह्यावर बंदी असून, फक्त परवाना धारकांना व्यापाराची अनुमती आहे, त्यामुळे शेतकऱ्यांना फार कमी भाव मिळतो, हे ही खरे आहे काय,

(३) असल्यास, सदर प्रकरणी शासनाने चौकशी करून मोहाफुलावरील निर्बंध हटवून शेतकऱ्यांचे उत्पन्न वाढविण्याबाबत कोणती कार्यवाही वा उपाययोजना केली वा करण्यात येत आहे,

(४) नसल्यास, विलंबाची कारणे काय आहेत ?

श्री. दिलीप वळसे-पाटील (०४-१२-२०२०) : (१), (२) व (३) मुंबई दारुबंदी अधिनियम, १९४९ व त्या अनुषंगाने निर्गमित केलेल्या मुंबई मोहाफुले नियम, १९५० नुसार मोहाफुलाची खरेदी, विक्री, वाहतूक, साठवण यावर बंदी आहे. मोहाफुलांची खरेदी/विक्री, साठवणूक व वाहतुकीवर राज्य उत्पादन शुल्क विभागाचे नियंत्रण असून, फक्त अनुज्ञप्तीधारकांनाच मोहाफुले बाळगण्याची/विक्री करण्याची परवानगी आहे.

राज्यातील ठराविक विभागांकरिता चालू हंगामातील मोहाफुलांची साठवणूक व वाहतूक करण्याकरिता ठराविक कालावधीत निर्बंध शिथिल करण्यात येतात.

शासन अधिसूचना दिनांक १०.०४.२०१८ अन्वये केलेल्या सुधारणेनुसार, राज्यातील आदिवासी क्षेत्रात राहणारे आदिवासी जे मोहाफुलापासून उध्वपतन करून किंवा उकळून स्वतः पारंपारिक पेय तयार करतात, त्यांना आहुतीसाठी किंवा खाजगी आणि सामाजिक प्रयोजनासाठी मद्याचे वितरण आपसातील व्यवस्थेनुसार होत असल्यास, त्यासाठी कितीही परिमाणातील मोहाफुले गोळा करणे त्याची वाहतूक करणे, विक्री करणे किंवा जवळ बाळगणे यासाठी कोणतीही अनुज्ञप्ती, परवाना अथवा पास आवश्यक नाही.

(४) प्रश्न उद्भवत नाही.

पांढरकवडा (जि. यवतमाळ) उपवनसंरक्षक कार्यालयांतर्गत सन २०११-१२ मध्ये झरी तालुक्यात रोजगार हमी योजनेच्या कामात झालेला गैरव्यवहार

(१६) १०८०९ (०७-०६-२०२०). श्री.मदन येरावार (यवतमाळ), डॉ.अशोक उईके (राळेगाव), श्री.नामदेव ससाने (उमरखेड) : सन्माननीय वने मंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-

(१) पांढरकवडा (जि.यवतमाळ) उपवनसंरक्षक कार्यालयांतर्गत सन २०११-१२ मध्ये झरी तालुक्यात रोजगार हमी योजनेची कामे करण्यात आली असून मातीकाम, दगडी बांध या कामांमध्ये मोठ्या प्रमाणात गैरव्यवहार झाल्याचे निदर्शनास आले आहे, हे खरे आहे काय,

(२) असल्यास, सदर प्रकरणात चौकशीअंती वन व महसूल अधिकाऱ्यांवर २ कोटी ५७ लाख ४२ हजार १३६ रुपये इतक्या रकमेची निश्चित करण्यात आलेली वसुली गेल्या दिड वर्षांपासून करण्यात आली नसल्याचे निदर्शनास आले आहे, हे ही खरे आहे काय,

(३) असल्यास, सदर प्रकरणात दोषी असलेल्या तीन तत्कालीन वनपरिक्षेत्र अधिकारी श्री.विठ्ठल मळघणे यांच्याकडे १ कोटी १७ लाख ७४ हजार रुपये व आरएफओ श्री.ए.ओ.मेत्रे (सेवानिवृत्त) यांच्याकडे ९० लाख ७१ हजार ४६४ रुपये तर श्री.ए.ए.शेख यांच्याकडे ४८ लाख ९६ हजार ४७९ रुपये असे एकूण २ कोटी ५७ लाख ४२ हजार १३६ रुपयांची वसुली प्रलंबित आहे, हे खरे आहे काय,

(४) असल्यास, सदर प्रकरणात ३५ पैकी ३४ अधिकारी कर्मचाऱ्यांवर ठपका ठेवला असून ३४ पैकी ४ वनरक्षक व १ वनपाल यांना बडतर्फ करून अपिलानंतर शासनाने त्यांना पुन्हा सेवेत घेतले मात्र उर्वरीत २९ अधिकाऱ्यांवर कोणतीही कारवाई केली गेली नाही, हे ही खरे आहे काय,

(५) असल्यास, उक्त प्रकरणी शासनाने कोणती कार्यवाही केली वा करण्यात येत आहे, नसल्यास, विलंबाची कारणे काय आहेत ?

श्री. संजय राठोड (२१-१२-२०२०) : (१) होय हे खरे आहे.

(२) शासनाचे अंतिम आदेशातील रक्कम रु.२,५२,०१,८४१/- पैकी कोणतीही रक्कम अद्यापपर्यंत वसूल झालेली नाही.

(३) शासनाकडून श्री.ए.ए.शेख, तत्कालिन वनक्षेत्रपाल (मयत) व श्री.व्ही.एच.मळघणे, वनक्षेत्रपाल यांच्याबाबतीत प्रस्तावित शिक्षेबाबत दुसरी कारणदर्शक सुचना व श्री. ए.ओ.मेत्रे (सेवानिवृत्त) यांच्याबाबतीत अंतिम आदेश जारी झालेले नाहीत, त्यामुळे अद्याप वसूली झालेली नाही.

(४) प्रस्तुत प्रकरणात समाविष्ट असलेल्या एकूण ३५ पैकी १ मृत वन कर्मचारी वगळून ३४ ही वन अधिकारी/वनकर्मचारी यांच्यावर विभागीय आयुक्त, अमरावती यांचेमार्फत विभागीय चौकशी सुरु करण्यात आलेली आहे. एकूण ३४ पैकी २० वन कर्मचाऱ्यांविरुद्ध विभागीय चौकशीच्या अधीन राहून शासनाकडून अंतिम आदेश निर्गमित झालेले आहेत. त्याचप्रमाणे ११ वन अधिकारी/वन कर्मचारी यांचेबाबतीत विभागीय चौकशीच्या अनुषंगाने शासनाकडून दुसरी कारणे दाखवा नोटीस जारी झालेली आहे. उर्वरीत ३ (तत्कालिन वनक्षेत्रपाल) १. श्री. व्ही.एच. मळघणे, २. श्री.ए.ए. शेख, (मयत) आणि ३. श्री. व्ही.जी. नारनवरे (तत्का. वनपाल) वन अधिकारी/वन कर्मचारी यांच्याबाबतीत विभागीय चौकशीच्या अनुषंगाने शासनाकडून अंतीम आदेश किंवा प्रस्तावित शिक्षेबाबत दुसरी कारणदर्शक नोटीस जारी झालेली नाही.

(५) प्रश्न उद्भवत नाही.

**विदर्भ व खान्देशातील अवकाळी पावसामुळे नुकसान झालेल्या
शेतकऱ्यांना नुकसान भरपाई मिळण्याबाबत**

(१७) ११३६७ (०७-१०-२०२०). श्री.देवेन्द्र फडणवीस (नागपूर दक्षिण पश्चिम), श्री.चंद्रकांत (दादा) पाटील (कोथरुड), अॅड.आशिष शेलार (वांद्रे पश्चिम), श्री.राधाकृष्ण विखे-पाटील (शिर्डी), श्री.राम कदम (घाटकोपर पश्चिम), श्री.अभिमन्यु पवार (औसा) : सन्माननीय मदत व पुनर्वसन मंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-

(१) विदर्भ, खान्देशामधील बहुतेक भागात माहे मार्च, २०२० मध्ये वा त्यादरम्यान वादळी वाऱ्यासह पडलेल्या अवकाळी पावसामुळे गहू, ज्वारी, हरभरा, मका, कांदा व रब्बी पिकांचे प्रचंड नुकसान झाल्याचे निदर्शनास आले, हे खरे आहे काय,

(२) तसेच, टरबुज, स्ट्रॉबेरी, आंबा, केळी, द्राक्ष अशा फळबागा तसेच भाजी उत्पादक शेतकऱ्यांचेही अतोनात नुकसान झाले असून कोरोनाच्या साथीमुळे आधिच अडचणीत सापडलेला शेतकरी अवकाळी पावसामुळे आणखी अडचणीत सापडला आहे, हे ही खरे आहे काय,

वि.स. ४२ (१६)

(३) असल्यास, नुकसानीचे तातडीने सर्व्हे व पंचनामे करून नुकसानग्रस्त शेतकरी व बागायतदार यांना नुकसान भरपाई देण्याच्या दृष्टिने शासनाने कोणती कार्यवाही केली वा करण्यात येत आहेत,

(४) नसल्यास, विलंबाची कारणे काय आहेत ?

श्री. विजय वडेटीवार (१६-१२-२०२०) : (१) व (२) होय.

(३) शेती पिकांच्या नुकसानीचे पंचनामे करून कृषी आयुक्तांकडून शासनास अहवाल प्राप्त झालेला आहे.

(४) प्रश्न उद्भवत नाही.

राज्यातील स्थानिक भूमिपुत्रांना तसेच प्रकल्पग्रस्तांना रोजगार उपलब्ध करून देण्याबाबत

(१८) ११४१२ (१३-०७-२०२०). श्री.दिलीप मोहिते-पाटील (खेड आळंदी), श्री.अशोक पवार (शिरूर), श्री.चेतन तुपे (हडपसर), श्री.सुनिल टिंगरे (वडगाव शेरी), श्री.संजय पोतनीस (कलिना), श्री.गणेश नाईक (ऐरोली), श्री.योगेशदादा कदम (दापोली), श्री.महेश चौधुले (भिवंडी पश्चिम), श्री.प्रताप सरनाईक (ओवळा माजिवडा), श्री.सुनिल प्रभू (दिंडोशी) : सन्माननीय उद्योग मंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-

(१) कोरोना विषाणूच्या महामारीमुळे देशभर लॉकडाऊन करण्यात आल्याने रोजगार नसल्याने आणि कोरोनाच्या भीतीमुळे वस्त्र, उद्योग, बांधकाम औद्योगिक, कंपनी, हॉटेल, उद्योगांमधील लाखो मजूर आणि कामगार आपआपल्या राज्यात निघून गेले असल्याचे निदर्शनास आले आहे, हे खरे आहे काय,

(२) असल्यास, राज्यात शासनाने जाहीर केलेल्या लॉकडाऊनमुळे मजूर व कामगार त्यांच्या राज्यात निघून गेल्याने सुमारे दहा लाख भूमिपुत्रांना नोकरीच्या संधी उपलब्ध झाल्या आहेत, हे ही खरे आहे काय,

(३) असल्यास, राज्यात मनुष्यबळाची टंचाई भासू नये यासाठी कामगार ब्युरोची स्थापना करण्यात येणार असल्याचे उद्योग मंत्री यांनी दिनांक १५ मे २०२० रोजी वा त्यासुमारास जाहीर केले असून, उद्योगांमध्ये रिक्त झालेल्या जागेवर भूमिपुत्रांना प्राधान्य द्यावे अशा सूचना उद्योग मंत्री यांनी उद्योगपतींना दिल्या आहेत, हे ही खरे आहे काय,

(४) असल्यास, सदर प्रकरणी शासनाने चौकशी करून स्थानिक भूमिपुत्रांना तसेच प्रकल्पग्रस्तांना नोकरीत प्राधान्याने सामावून घेण्याबाबत कोणती कार्यवाही केली वा करण्यात येत आहे,

(५) नसल्यास, विलंबाची कारणे काय आहेत ?

श्री. सुभाष देसाई (०१-०१-२०२१) : (१), (२) होय.

(३) व (४) शासनाने महाराष्ट्र औद्योगिक विकास महामंडळाच्या द्वारे महाजॉब्स ही ऑनलाईन प्रणालीवर आधारित पोर्टल विकसित केले असून, त्या अंतर्गत रोजगार इच्छुक

उमेदवार व उद्योग यांच्यासाठी समान व्यासपीठ निर्माण करून कामकाज सुरू केले आहे.सदर पोर्टलवर उद्योग घटक तसेच उमेदवार यांनी नोंदणी करण्यास सुरुवात केली असून, सुमारे २००० उद्योग घटकांनी व २,५१,००० उमेदवारांनी सद्यस्थितीत नोंदणी केली आहे.

(५) प्रश्न उद्भवत नाही.

**लॉकडाऊन कालावधीत उद्योगांना सूट देताना आवश्यक
प्रक्रियांचे सुलभीकरण करण्याबाबत**

(१९) ११५६५ (२०-०९-२०२०). अॅड.आशिष शेलार (वांद्रे पश्चिम), अॅड.पराग अळवणी (विलेपार्ले), श्री.संजय केळकर (ठाणे), कॅप्टन आर. सेल्वन (सायन-कोळीवाडा), श्रीमती मनिषा चौधरी (दहिसर), श्री.चंद्रकांत (दादा) पाटील (कोथरुड), श्री.सुनिल प्रभू (दिंडोशी), श्री.देवेंद्र फडणवीस (नागपूर दक्षिण पश्चिम), श्री.राधाकृष्ण विखे-पाटील (शिर्डी), श्री.सुभाष देशमुख (सोलापूर दक्षिण), श्री.राम कदम (घाटकोपर पश्चिम) : सन्माननीय उद्योग मंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-

(१) दिनांक २० एप्रिल, २०२० पासून लॉकडाऊनच्या कालखंडात सूट जाहीर झाल्यानंतर उद्योगांच्या संदर्भात सूट देताना अनेक जाचक अटी व शर्ती ठेवण्यात आल्या असून विविध प्रकारच्या परवानग्याही घेण्यास सांगण्यात आले आहे, हे खरे आहे काय,

(२) असल्यास, उद्योग कामगारांमध्ये कोणी कोरोनाग्रस्त रुग्ण आढळल्यास उद्योजकावर कायदेशीर कारवाई करण्याच्या संदर्भात सुद्धा उद्योजकांमध्ये भीतीचे वातावरण पसरले आहे, हे ही खरे आहे काय,

(३) असल्यास, उपरोक्त सर्व वस्तुस्थिती नमूद करून विरोधी पक्षनेता, विधानसभा यांनी दिनांक २४ एप्रिल, २०२० रोजी किंवा त्या सुमारास मा.मुख्यमंत्री महोदय यांना पत्र लिहून परवान्यांची संख्या कमी करून त्या डिजिटल प्लॅटफॉर्मवर आणण्याबाबत तसेच कोरोना पॉझिटिव्ह रोखण्याची जबाबदारी पूर्णपणे उद्योजकांवर टाकता येणार नसून याबाबत संभ्रम दूर करून विश्वासाचे वातावरण तयार करण्यासंदर्भात उचित निर्णय घेण्याबाबत विनंती केली होती, हे ही खरे आहे काय,

(४) असल्यास, लॉकडाऊन नंतर उद्योग काही प्रमाणात सुरू होऊन उद्योग विश्वात नुकतीच धुगधुगी येऊ लागलेली असताना अनलॉकच्या कालावधीमध्ये राज्यातील पुणे, ठाणे व अन्य काही ठिकाणी पुन्हा लॉकडाऊन सुरू केल्याने उद्योजकांमध्ये असंतोषाचे वातावरण निर्माण झाले आहे, हे खरे आहे काय,

(५) असल्यास, उपरोक्त बाबी विचारात घेऊन उद्योजकांमध्ये विश्वासाचे वातावरण निर्माण करण्याच्या दृष्टीने शासन कोणत्या उपाययोजना केल्या वा करणार आहेत, नसल्यास, विलंबाची कारणे काय आहेत ?

श्री. सुभाष देसाई (२४-१२-२०२०) : (१) देशात कोरोना विषाणु संसर्गाच्या अंतर्गत केंद्र शासनाने दिलेल्या मार्गदर्शक सुचना व अटी अन्वये राज्यामध्ये उद्योग घटकांना परवानग्या देण्यात

आल्या. लॉकडाऊनच्या प्रथम चरणात दि. २४ मार्च २०२० ते १९ एप्रिल २०२० पर्यंत अत्यावश्यक उत्पादने व सेवा देणा-या उद्योगांना परवानग्या देण्यात आल्या. लॉकडाऊनच्या दुस-या चरणात दि. २० एप्रिल २०२० पासून केंद्र शासनाने वेळोवेळी विहित केलेल्या मार्गदर्शक सूचना/तत्वे विचारात घेवून ज्या उद्योगांत कामगारांची निवास व्यवस्था होवु शकेल तसेच जे उद्योग त्यांच्या कामगारांची समर्पित वाहतुकीची व्यवस्था करु शकतील अशा ग्रामीण व शहरी औद्योगिक क्षेत्रांतील उद्योगांना उत्पादन सुरु करण्यास परवानग्या देण्यात आल्या. सदर परवानगी ही उद्योजकांना ऑनलाईन पध्दतीने स्वयंम घोषणापत्राव्दारे एमआयडीसीचे पोर्टलवरून देण्यात आल्या. लॉकडाऊनच्या तिस-या टप्प्यात कामगारांची समर्पित वाहतुक तसेच उद्योगांमधे कामगार निवास व्यवस्था करण्याबाबत केंद्र शासनाने अट शिथिल केल्याने त्याप्रमाणे उद्योग घटक सुरु करण्याच्या परवानग्या देण्यात आल्या. उद्योग घटकांना जाचक ठरतील अशा अटी व शर्ती न ठेवता टप्प्या टप्प्याने उद्योगांना उत्पादन सुरु करण्यास परवानग्या देण्यात आल्या.

(२) एखादया उद्योगात कामगार कोरोना पॉझीटीव्ह आढळल्यास त्याला कंपनी / उद्योग व्यवस्थापनास जबाबदार धरले जाईल किंवा कसे याबाबत उद्योजकांच्या मनात संभ्रम होता. तथापि उद्योग घटकांनी आवश्यक काळजी घेवून अटीचे पालन केल्यावरही एखादया कामगारांस कोरोना संक्रमण झाल्यास व्यवस्थापन जबाबदार राहणार नाही याची माहिती उद्योजकांना प्रशासनाचे वतीने देण्यात आली होती.

(३) महाराष्ट्र शासन, महसूल, वने व आपत्ती व्यवस्थापन विभागाकडील आदेश क्र.डीएमयू/२०२०/सीआर.९२/ डीआयएसएम-१ दि.१७/०४/२०२० अन्वये निर्गमित सूचनांमधील कलम क्र.२१(vi) मध्ये उल्लेख केल्यानुसार लॉकडाऊन कालावधीत उद्योगाचे कामकाज सुरु करणेकरिता परवानगी मिळणेसाठी <http://permission.midcindia.org/> हे पोर्टल विकसीत करण्यात येऊन सदर पोर्टलव्दारे उद्योगाचे कामकाज सुरु करण्यात आल्याचे शासनास कळविणेची सुविधा उद्योजकांना उपलब्ध करून देण्यात आली होती.

(४) राज्यातील पुणे, ठाणे व अन्य काही ठिकाणी जिल्हाधिकारी व जिल्हा दंडाधिकारी कार्यालयाने व शहरी भागातील महानगरपालिकांच्या आयुक्तांनी अत्यावश्यक सेवा व अखंडीत प्रक्रिया उद्योग सुरु ठेवण्याबाबत वेळोवेळी निर्देशित केले आहे.

(५) प्रश्न उद्भवत नाही.

खेड (जि.पुणे) तालुक्यातील आदिवासी क्षेत्रात असणारी २७ गावांना

पेसा कायदा लागू करण्याबाबत

(२०) ११५६७ (१३-०९-२०२०). श्री.दिलीप मोहिते-पाटील (खेड आळंदी), श्री.अशोक पवार (शिरूर), श्री.चेतन तुपे (हडपसर), श्री.सुनिल टिंगरे (वडगाव शेरी) : तारांकित प्रश्न क्रमांक १०६५ ला दिनांक २७ फेब्रुवारी, २०२० रोजी दिलेल्या उत्तराच्या संदर्भात: सन्माननीय आदिवासी विकास मंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-

- (१) खेड (जि.पुणे) तालुक्यातील आदिवासी क्षेत्रात असणारी २७ गावे पाचवी अनुसूचित क्षेत्रांतर्गत येत असल्याचे माहे जानेवारी २०२० मध्ये वा त्यादरम्यान निदर्शनास आले, हे खरे आहे,
- (२) असल्यास, उक्त आदिवासी क्षेत्रातील २७ गावांना पेसा कायदा लागू झाला नसल्याने विविध विकासाच्या योजना पासून आदिवासी नागरिकांना वंचित राहावे लागत आहे, हे ही खरे आहे का,
- (३) असल्यास, सदरहू २७ गावांना कायद्यांतर्गत समाविष्ट करण्यासाठी शासनाने कोणती कार्यवाही केली वा करण्यात येत आहे,
- (४) नसल्यास, विलंबाची कारणे काय आहेत?

अॅड. के.सी.पाडवी (२२-१२-२०२०) : (१) अंशतः खरे आहे.

- (२) पेसा कायद्याचे देय लाभ लागू नाहीत, हे खरे आहे. तथापि, आदिवासी विकास विभाग, शासन निर्णय दि.१०.११.२००५ नुसार सदर गावांना अन्य विकासाच्या योजना लागू आहेत.
- (३) केंद्र शासनाचे निकष पूर्ण करणा-या गावांचा अनुसूचित क्षेत्रात समावेश करण्याबाबतच्या सुधारीत प्रस्तावाची तपासणी आयुक्त, आदिवासी संशोधन व प्रशिक्षण संस्था, पुणे यांच्याकडून करण्यात येत असून, याबाबतचा प्रस्ताव प्राप्त झाल्यानंतर केंद्र शासनाच्या मान्यतेसाठी सादर करण्यात येणार आहे.
- (४) प्रश्न उद्भवत नाही.

**अर्जुनी-मोरगांव (जि.गोंदया) तालुक्यात अवकाळी
पावसामुळे शेतपिकाचे झालेले नुकसान**

(२१) ११५८१ (०७-१०-२०२०). श्री.मनोहर चंद्रिकापूरे (अर्जुनी-मोरगांव) : सन्माननीय मदत व पुनर्वसन मंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-

- (१) अर्जुनी-मोरगांव (जि.गोंदया) तालुक्यात माहे एप्रिल, २०२० मध्ये वा त्यादरम्यान झालेल्या अवकाळी पावसात शेतकऱ्यांच्या शेत पिकाचे लाखो रुपयाचे नुकसान झाल्याची बाब माहे एप्रिल, २०२० मध्ये वा त्या दरम्यान निदर्शनास आली, हे खरे आहे काय,
- (२) तसचे, अवकाळी पावसामुळे शेतीचे व काही प्रमाणात नागरी वस्त्यांचे मोठ्या प्रमाणात नुकसान झाले आहे, हे ही खरे आहे काय,
- (३) असल्यास, उक्त प्रकरणी नुकसानीचे पंचनामे करण्यात आले आहेत काय,
- (४) असल्यास, पंचनामे करून शेतकऱ्यांना नुकसान भरपाई देण्याबाबत शासनाने कोणती कार्यवाही केली वा करण्यात येत आहे,
- (५) नसल्यास, विलंबाची कारणे काय आहेत?

श्री. विजय वडेटीवार (१७-१२-२०२०) : (१) व (२) हे अंशतः खरे आहे.

(३) व (४) शेती पिकांचे नुकसानीबाबत संयुक्त पंचनामे करण्यात आलेले असून नुकसानीबाबतचा प्रस्ताव कृषि आयुक्त, पुणे यांनी शासनास सादर केलेला आहे.

(५) प्रश्न उद्भवत नाही.

गडचिरोली जिल्ह्यातील विविध भागात वाघाच्या व अन्य वन्यप्राण्यांच्या हल्ल्यांमध्ये होत असलेली जिवीत हानी

(२२) ११७६७ (१५-०९-२०२०). श्री.धर्मरावबाबा आत्राम (अहेरी), श्री.कृष्णा गजबे (आरमोरी) : सन्माननीय वने मंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-

(१) गडचिरोली जिल्ह्यातील जंगलात माहे फेब्रुवारी ते मे २०२० मध्ये वा त्यादरम्यान वाघाच्या व अन्य वन्यप्राण्यांच्या हल्ल्यात अंदाजे ३ ते ५ लोकांना जीव गमवावा लागला व कित्येक लोकांना कायमचे अपंगत्व आलेले आहे, हे खरे आहे काय,

(२) असल्यास, आरमोरी व देसाईगंज (जि.गडचिरोली) तालुक्यात दिनांक १६ एप्रिल, ८ व ९ मे, २०२० रोजी वा त्यासुमारास वाघाने हल्ला केल्याने २ पुरुषांचा मृत्यु झाला तर १ महिला गंभीर जखमी झाली आहे, हे ही खरे आहे काय,

(३) गडचिरोली जिल्ह्यातील जंगलात कोट्यवधी रुपयाची वन संपत्ती व वन औषधी असल्यामुळे हजारो लोकांच्या उपजिविकेचे साधन वनोपज आहे, परंतु जंगली प्राण्यांच्या हल्लामुळे लोकांना उपजिविकेकरीता जंगलात जाणे कठीण झाले आहे, हे खरे आहे काय,

(४) असल्यास, उक्त प्रकरणी मृतक व जखमी झालेल्या कुटुंबियांना आर्थिक मदत देण्याबाबत शासनाने कोणती कार्यवाही केली वा करण्यात येत आहे,

(५) तसेच वारंवार होणाऱ्या वन्य प्राण्यांचे हल्ले रोखण्याबाबत शासनाने कोणती उपाययोजना केली वा करण्यात येत आहे,

(६) नसल्यास विलंबाची कारणे काय आहेत ?

श्री. संजय राठोड (२३-१२-२०२०) : (१) माहे फेब्रुवारी, २०२० ते मे, २०२० या कालावधीत वाघाच्या हल्ल्यात ३ व्यक्तींचा मृत्यु तर इतर वन्यप्राण्यांच्या हल्ल्यात ०९ व्यक्ति जखमी झाल्याच्या घटना निदर्शनास आलेल्या आहेत.

(२) आरमोरी व देसाईगंज तालुक्यात दिनांक १६ एप्रिल, २०२० दिनांक २४ एप्रिल, २०२० दिनांक ०८ मे, २०२० व दिनांक ०९ मे, २०२० रोजी वाघाच्या हल्ल्यात २ पुरुष व १ महिला असे ०३ व्यक्तींचा मृत्यु झाला आहे तसेच १ महिला किरकोळ जखमी झाली आहे.

(३) हे खरे आहे.

गडचिरोली वनवृत्तातील ५ वनविभागापैकी वडसा वनविभागात वाघांची संख्या जास्त असलेल्या क्षेत्रातील गावामध्ये जनजागृती करण्यांत येत. विशेष व्याघ्र संरक्षण दल व विशेष चमू तयार करून गस्तीच्या वेळी वाघाचे अस्तित्व आढळून आल्यास त्याबाबत गावक-यांना

जागृत करण्यात येते. मनुष्य हानी टाळण्यासाठी ग्रामस्थाना अकाष्ठ वनोपज संकलन करण्यास वनक्षेत्रात जाण्यास मज्जाव करण्यात येतो.

(४) वन्यप्राण्यांच्या हल्ल्यात मृत्यु झालेल्या व्यक्तीच्या कायदेशीर वारसास, जखमी व्यक्तीस किंवा कायमचे अपंगत्व आलेल्या व्यक्तीस प्रचलित शासन निर्णयातील तरतुदीनुसार अर्थसहाय्य अदा करण्यात येते.

(५) मानव वन्यप्राणी संघर्ष टाळण्याच्या अनुषंगाने क्षेत्रिय स्तरावर खालीलप्रमाणे उपाययोजना करण्यात येतात.

- वनक्षेत्रात तसेच वनक्षेत्राच्या जवळच्या भागामध्ये दिवस-रात्र गस्त घालण्यात येते.
- मानव व वन्यप्राणी यांचा संघर्ष कमी करण्याच्या दृष्टीने जनजागृती करण्यात येते.
- वन्यप्राण्यांना वनक्षेत्रात पिण्याचे पाणी उपलब्ध व्हावे याकरीता कृत्रिम पाणवट्यांची निर्मिती करण्यात येते.
- वन्यप्राण्यांच्या हल्ल्यात मृत्युमुखी पडलेल्या इसमाच्या वारसास तसेच पशुहानी झालेल्या लाभार्थ्यास प्रचलित शासन निर्णयातील तरतुदीनुसार तात्काळ नुकसान भरपाई अदा करण्यात येते.
- ग्रामस्थांचे वनावर अवलंबन कमी करण्याच्या दृष्टीने डॉ. श्यामाप्रसाद मुखर्जी जन-वन विकास योजने अंतर्गत वनालगत असलेल्या गावामधील ग्रामस्थांना एल. पी.जी. गॅस रास्त दरात वाटप करण्यात येते.

(६) प्रश्न उद्भवत नाही.

**गुलटेकडी (जि.पुणे) मार्केट यार्ड घाऊक व्यापारी केंद्रात अनधिकृतपणे
किरकोळ व्यापार सुरु असल्याबाबत**

(२३) १९४२ (२०-०९-२०२०). श्री.भिमराव तापकीर (खडकवासला) : सन्माननीय पणन मंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-

(१) गुलटेकडी (जि.पुणे) मार्केट यार्ड घाऊक व्यापारी केंद्रात अनधिकृतपणे किरकोळ व्यापार सुरु असल्याचे माहे जून, २०२० मध्ये वा त्यादरम्यान निदर्शनास आले आहे, हे खरे आहे काय,

(२) असल्यास, त्याचा विपरीत परिणाम महात्मा फुले मंडईसह शहरातील इतर छोट्या व्यावसायिकांवर होत असल्याची तक्रार महात्मा फुले मंडईतील व्यापाऱ्यांनी हवेली तालुका कृषी उत्पन्न बाजार समितीच्या प्रशासनाकडे केली आहे, हे ही खरे आहे काय,

(३) असल्यास, सदर प्रकरणी कोणतीही कार्यवाही केली नसल्याचे निदर्शनास आले आहे, हे ही खरे आहे काय,

(४) असल्यास, उक्त प्रकरणी शासनाने चौकशी केली आहे काय व त्यानुषंगाने कोणती कार्यवाही केली वा करण्यात येत आहे,

(५) नसल्यास, विलंबाची कारणे काय आहेत ?

श्री. शामराव ऊर्फ बाळासाहेब पाटील (२१-१२-२०२०) : (१), (२) व (३) अशंत: खरे आहे.

मा.मंत्री (पणन) यांच्या अध्यक्षतेखाली पणन संचालक, महाराष्ट्र राज्य, पुणे व जिल्हा उपनिबंधक, सहकारी संस्था, पुणे ग्रामिण व बाजार समितीचे प्रशासक यांची संयुक्त सभा दि.०१.१०.२०१८ रोजी झाली होती. सदर सभेमध्ये झालेल्या निर्णयप्रमाणे बाजार समितीचे आवारातील शेतीपूरक / अनुषंगिक व किरकोळ व्यवसायाबाबत बाजार समिती कायद्यातील कलम ५९ अन्वये सवलत देणेबाबत दि.१६.०२.२०१८ रोजी आदेश निर्गमित केले असून त्यानुसार सदरचे व्यवसाय गुळ भुसार बाजार आवारामध्ये सुरु आहेत.

फळे भाजीपाला बाजारसंदर्भात खरेदीदार असणाऱ्या परवानाधारक किरकोळ व्यापाऱ्यांना भेडसावणाऱ्या समस्यांबाबत महात्मा फुले मंडई शेतमाल व्यापारी संघटना यांनी दि.१७.०६.२०२० रोजी बाजार समितीकडे अर्ज सादर केला आहे.

सदर अर्जातील समस्यांचे अनुषंगाने बाजार समितीकडून आडत्यांना आपले वजनकाटे हे वजनमाप नियंत्रण कार्यालयाकडून प्रमाणित करून घेणेबाबत व शेतीमालाची आडत्याने गाळ्यावर दुबार विक्री केलेली आढळल्यास त्यांच्यावर दंडात्मक कारवाई करणेत येईल, अशा सूचना संबंधितांना देण्यात आलेल्या आहेत.

(४) व (५) प्रश्न उद्भवत नाही.

**शिरूर (जि.पुणे) तालुक्यातील एमआयडीसी मधील कंपन्यांमध्ये
स्थानिक भूमिपुत्रांना ८० टक्के नोकऱ्या देणेबाबत**

(२४) १२११५ (२०-०९-२०२०). श्री.अशोक पवार (शिरूर), श्री.दिलीप मोहिते-पाटील (खेड आळंदी), श्री.सुनिल टिंगरे (वडगाव शेरी), श्री.चेतन तुपे (हडपसर) : सन्माननीय उद्योग मंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-

(१) शिरूर (जि.पुणे) तालुक्यात रांजणगांव गणपती ही पंचतारांकीत एमआयडीसी असून यामध्ये लहानमोठ्या २५० पेक्षा जास्त कंपन्या आहेत, हे खरे आहे काय,

(२) असल्यास, सदरहू कंपन्यांमध्ये स्थानिकांना स्थानिक या कारणाने अनेक कंपन्याकडून नोकरीसाठी नाकारले जात आहे, हे ही खरे आहे काय,

(३) असल्यास, एल.जी., फियाट, ब्रिटानिया, व्हर्पुल, जॉन डिअर, हायर, आयटीसी, करारो इंडिया, व्हिल्स इंडिया, बेकार्ड यांसारख्या मोठ्या कंपन्यांमध्ये एकुण कामगारांपैकी तालुक्यातील किती जणांना नोकऱ्या दिल्या गेल्या आहेत, असल्यास त्याचा तपशिल काय आहे,

(४) असल्यास, उक्त प्रकरणी शासनाने चौकशी करून स्थानिक भूमिपुत्रांना ८० टक्के नोकरी मध्ये समाविष्ट करून स्थानिकांना नोकरी नाकारणाऱ्या कंपनी व्यवस्थापनावर कारवाई करण्याबाबत कोणती कार्यवाही केली वा करण्यात येत आहे,

(५) नसल्यास, विलंबाची कारणे काय आहेत ?

श्री. सुभाष देसाई (१७-१२-२०२०) : (१) होय.

(२) या संदर्भात स्थानिक लोकांकडून अथवा संघटनांकडून विभागीय तसेच जिल्हा कार्यालयास कोणत्याही प्रकारचे निवेदन प्राप्त झालेले नाही.

(३) संबंधित उद्योग घटकांनी जिल्हा उद्योग केंद्र कार्यालयाकडे सादर केलेल्या स्थानिक लोकांना रोजगार प्रपत्र-१ नुसार या घटकांमध्ये एकूण १४४१३ रोजगारांपैकी पर्यवेक्षकिय श्रेणीमध्ये २५३२ पैकी २१०१ इतक्या स्थानिकांना तसेच पर्यवेक्षकीय श्रेणीसहीत इतर श्रेणीत ११६३२ पैकी १००४६ इतक्या स्थानिकांना रोजगार उपलब्ध करून देण्यात आलेला आहे

(४) व (५) प्रश्न उद्भवत नाही.

**रत्नागिरी जिल्ह्यात शेतमालाची विक्री करण्याकरिता
बाजारशेड उपलब्ध करून देणेबाबत**

(२५) १२१७० (१७-०९-२०२०). श्री.योगेशदादा कदम (दापोली) : सन्माननीय पणन मंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-

(१) रत्नागिरी जिल्ह्याच्या ठिकाणी शेतमालाची विक्री करण्याकरिता बाजारशेड उपलब्ध नसल्याचे निदर्शनास आले आहे, हे खरे आहे काय,

(२) असल्यास, उपरोक्त प्रकरणी शासनाने चौकशी करून शेतमालाची विक्री करण्याकरिता बाजारशेड उपलब्ध करून देण्याबाबत कोणती कार्यवाही केली वा करण्यात येत आहे,

(३) नसल्यास, विलंबाची कारणे काय आहेत ?

श्री. शामराव ऊर्फ बाळासाहेब पाटील (२१-१२-२०२०) : (१) हे खरे नाही.

रत्नागिरी जिल्ह्यामध्ये रत्नागिरी जिल्हा कृषी उत्पन्न बाजार समिती, रत्नागिरी ही एकच बाजार समिती कार्यरत असून रत्नागिरी शहरापासून ०५ कि.मी. अंतरावर नाचणे-शांतिनगर येथे बाजार समितीचे मुख्य बाजार आवार असून ०९ व्यापारी गाळे व १० लिलाव गाळे कार्यरत आहेत.

(२) व (३) प्रश्न उद्भवत नाही.

**बंदर (ता.चिमूर, जि.चंद्रपूर) तालुक्यातील दोनदा रद्द झालेल्या बंदर
कोळसा ब्लॉक निविदा प्रक्रिया सुरु करण्याबाबत**

(२६) १२२१८ (१७-०९-२०२०). श्री.बंटी भांगडिया (चिमूर) : सन्माननीय खनिकर्म मंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-

(१) सन १९९९ व २०१० मध्ये कोल ब्लॉक निविदा रद्द करण्यात आल्या असतांना स्थानिक प्रशासनास विश्वासात न घेता ४१ कोल् ब्लॉक निविदा प्रक्रियेत बंदर (ता.चिमूर, जि.चंद्रपूर) कोळसा खाणीचा माहे जून, २०२० मध्ये वा त्यादरम्यान समावेश करण्यात आला आहे, हे खरे आहे काय,

(२) असल्यास, सदर बंदर कोल ब्लॉक निविदा त्वरित रद्द करण्यात यावी याकरिता विविध सामाजिक व संघटनांकडून निवेदने प्रशासनास देण्यात आली असून, बंदर कोल ब्लॉक परवानगी देतांना खुल्या खाणी ऐवजी ताडोबा शेजारील भूमिगत (अंडरग्राउंड) खाणिचा (कोल्माइन्सचा) प्रस्ताव करण्यात आला आहे, हे ही खरे आहे काय,

(३) असल्यास, सदर बंदर कोल ब्लॉक परवानगीमुळे पाच गावासह परिसरातील अंदाजे ११७०.१६ हेक्टर वनजमीन व अनुसूचित जमाती व इतर पारंपारिक वननिवासी वनहक्कासाठी ना हरकती घेण्याची प्रक्रिया सुरु करण्यास दिनांक २ जानेवारी २०२० रोजीचे सुमारास ग्रामपंचायतीला ग्रामसभेत ठराव घेण्यासाठी पत्रव्यवहार केला आहे, हे ही खरे आहे काय,

(४) असल्यास, सदर बंदर भूमिगत (अंडरग्राउंड) खाण (कोल्माइन्सचा) प्रस्तावामुळे परिसरातील ताडोबा अंधारी व्याघ्र प्रकल्पाच्या वन्यजीव धोक्यात आले असल्याच्या तक्रारी प्राप्त झाल्या आहेत, हे ही खरे आहे काय,

(५) असल्यास, सदर प्रकरणी शासनाने चौकशी केली आहे काय व त्यानुषंगाने उक्त क्षेत्र वनाशी निगडित असतांनाही निविदा प्रक्रियेत समावेश केल्याप्रकरणी दोषीवर कोणती कारवाई केली वा करण्यात येत आहे,

(६) नसल्यास, विलंबाची कारणे काय आहेत ?

श्री. सुभाष देसाई (१६-१२-२०२०) : (१) केंद्र सरकार, कोळसा मंत्रालय (nominated authority) नवी दिल्ली यांचे वेबसाईट <http://coal.nic.in> वरील माहिती नुसार देशातील ४१ कोळसा ब्लॉक निविदा प्रक्रियेत बंदर (ता.चिमूर, जि.चंद्रपूर) कोळसा खाणीचा समावेश करण्यात आला होता.

(२) कोळसा ब्लॉकची परवानगी देताना खुल्या खाणीऐवजी ताडोबा शेजारील भूमिगत (coal mines) चा कुठलाही प्रस्ताव संचालनालयास प्राप्त झालेला नाही. तथापि, बंदर कोळसा माईन्सला स्थगिती देण्याबाबत पर्यावरण संवर्धन समिती, चिमूर व ट्रिफाऊंडेशन, चिमूर यांच्याकडून उपविभागीय अधिकारी, चिमूर यांचेकडे निवेदन प्राप्त झाले.

(३) उपविभागीय अधिकारी चिमूर यांनी दि.०२.०१.२०२० रोजीच्या पत्रान्वये, मौजा शेंडेगाव, शिवापूर, अमरपुरी, माजरी बेगडे व गदगाव या क्षेत्रांमध्ये असलेली ११७०.१६ हेक्टर वनजमीन बाबत अनुसूचित जमाती व इतर पारंपारिक वन निवासी वनहक्क मान्य करणे अधिनियम २००६, नियम २००८ व सुधारणा नियम २०१२ अन्वये विहित प्रमाणपत्र व ग्राम पंचायतीचा निर्णय घेऊन ठराव प्राप्त करणे कामी संबंधीत ग्रामपंचायती व नगरपालिका यांच्यासोबत पत्रव्यवहार केलेला आहे

(४) मुख्य वनसंरक्षक चंद्रपूर वनवृत्त, चंद्रपूर यांनी सादर केलेल्या अहवालानुसार सदर प्रकरणी वन विभागात तक्रारी प्राप्त झालेल्या नाही, असे जिल्हाधिकारी कार्यालय, चंद्रपूर यांनी दि. ०७.०८.२०२० रोजीच्या पत्रान्वये कळविले आहे.

(५) सदर बाब केंद्र शासनाच्या अखत्यारीतील असल्यामुळे राज्य शासनाने कारवाईचा प्रश्न उद्भवत नाही.

(६) प्रश्न उद्भवत नाही.

**पुणे येथील दिव्यांग आयुक्त कार्यालयातील आयुक्त पदावरील
अधिकाऱ्यांची नियुक्ती करण्याबाबत**

(२७) १२२६० (१७-०९-२०२०). श्री.चेतन तुपे (हडपसर) : सन्माननीय विशेष सहाय्य मंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-

(१) पुणे येथील दिव्यांग आयुक्त कार्यालय हे दिव्यांगांचे प्रश्न, त्यांना भेडसावणाऱ्या समस्या अडी-अडचणी, शैक्षणिक सुविधा, रोजगार तसेच व्यवसायाच्या आर्थिक समस्या सोडविण्यासाठी शासनाने या कार्यालयाची निर्मिती केली आहे, हे खरे आहे काय,

(२) असल्यास, या कार्यालयात आयुक्त पदावर सन २०१५ पासून माहे डिसेंबर, २०१९ पर्यंत सुमारे १९ अधिकाऱ्यांनी पदभार सांभाळला आहे, हे ही खरे आहे काय,

(३) असल्यास, बहुतांशी सनदी अधिकाऱ्यांकडे या विभागाच्या आयुक्त पदाचा अतिरिक्त पदभार असल्याने या विभागात कार्यरत असलेले अधिकारी आणि कर्मचारी यांची शासकीय कामे देखील वेळेवर झाली नसल्याची बाब निदर्शनास आली आहे, हे ही खरे आहे काय,

(४) असल्यास, सदर प्रकरणी दिव्यांग कार्यालयात पूर्णवेळ आयुक्त पदावर अधिकाऱ्यांची नियुक्ती करण्याबाबत शासनाने कोणती कार्यवाही केली वा करण्यात येत आहे,

(५) नसल्यास, विलंबाची कारणे काय आहेत ?

श्री. धनंजय मुंडे (१६-१२-२०२०) : (१) हे खरे आहे.

शासन निर्णय दि. १९.८.२००० अन्वये आयुक्त दिव्यांग कल्याण या पदाची निर्मिती करण्यात आली आहे. सदर पद भारतीय प्रशासन सेवेतील वरिष्ठ वेतनश्रेणी अथवा मंत्रालयातील उपसचिव दर्जाच्या अधिकाऱ्यांतून भरण्यात येते.

(२), (३) व (४) सदर पदावर सद्यस्थितीत श्रीमती प्रेरणा देशभ्रतार (भा.प्र.से.) या दि. २७.२.२०१९ पासून पूर्णवेळ कार्यरत आहेत.

(५) प्रश्न उद्भवत नाही.

**देसाईगंज, कुरखेडा, कोरची व आरमोरी (जि. गडचिरोली) तालुक्यातील अवकाळी पाऊस व
गारपिटीमुळे नुकसानग्रस्त शेतकऱ्यांना नुकसान भरपाई मिळण्याबाबत**

(२८) १२२७३ (०७-१०-२०२०). श्री.कृष्णा गजबे (आरमोरी) : सन्माननीय मदत व पुनर्वसन मंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-

(१) देसाईगंज, कुरखेडा, कोरची व आरमोरी (जि. गडचिरोली) या तालुक्यांमध्ये मोठ्या प्रमाणात अवकाळी पाऊस व गारपिटीने शेतकऱ्यांचे हजारो हेक्टर क्षेत्रातील उन्हाळी धान, गहु, मका, हरभरा व भाजीपाला इत्यादी पिकांचे अतोनात नुकसान झाल्याचे माहे मे २०२० च्या दुसऱ्या आठवड्यात निदर्शनास आले हे खरे काय,

(२) असल्यास, स्थानिक लोकप्रतिनिधी व नुकसानग्रस्त शेतकऱ्यांच्या मागणीनुसार महसुल विभागाने शेतपिकांच्या नुकसानीचा संयुक्त सर्व्हे करून नुकसान भरपाईचा अहवाल शासनाकडे सादर केलेला आहे, हे ही खरे आहे काय,

वि.स. ४२ (२६)

(३) असल्यास, शेतकऱ्यांना नुकसान भरपाई देण्याबाबत शासनाने कोणती कार्यवाही केली वा करण्यात येत आहे,

(४) नसल्यास, विलंबाची कारणे काय आहेत?

श्री. विजय वडेटीवार (१७-१२-२०२०) : (१) होय हे खरे आहे,

(२), (३) व (४) शेतपिकांच्या नुकसानीकरिता नुकसान भरपाईचा अहवाल शासनास प्राप्त झाला आहे.

कारंजा व मानोरा (जि.वाशिम) येथील अवकाळी पावसाने नुकसान झालेल्या शेतकऱ्यांना नुकसान भरपाई मिळण्याबाबत

(२९) १२३४३ (०७-१०-२०२०). श्री.राजेंद्र पाटणी (कारंजा) : सन्माननीय मदत व पुनर्वसन मंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-

(१) कारंजा व मानोरा (जि.वाशिम) या दोन्ही तालुक्यांमध्ये माहे जून २०२० मध्ये वा त्यादरम्यान वादळी वा-यासह झालेल्या पावसामुळे शेतकऱ्यांचे शेतीचे मोठ्या प्रमाणात नुकसान झाले आहे, हे खरे आहे काय,

(२) असल्यास, शेतकऱ्यांच्या झालेल्या नुकसानीचे पंचनामे शासनाने केले असून या शेतकऱ्यांना नुकसान भरपाई देण्याबाबत शासनाने कोणती कार्यवाही केली वा करण्यात येत आहे,

(३) नसल्यास, विलंबाची कारणे काय आहेत ?

श्री. विजय वडेटीवार (१६-१२-२०२०) : (१) अंशतः खरे आहे.

जून, २०२० मध्ये कारंजा तालुक्यात १७९.७६ हे. आर. क्षेत्रावरील ४८१ शेतकऱ्यांचे पिकाचे ३३ टक्के पेक्षा अधिक नुकसान झाले आहे. तसेच मानोरा तालुक्यातील माहे जुन, २०२० मधील पिकनुकसानीचा अहवाल निरंक आहे.

(२) माहे जून ते ऑक्टोबर, २०२० या कालावधीत अतिवृष्टी व पुरामुळे झालेल्या नुकसानीसाठी आर्थिक मदतीचा पहिला हप्ता दिनांक ९.११.२०२० रोजी वितरीत करण्यात आलेला आहे. त्यानुसार कारंजा तालुक्यासाठी पहिला हप्त्याची रु. ९,५८,७३०/- इतकी रक्कम ४८१ बाधित शेतकऱ्यांच्या बँक खात्यात जमा करण्यात आली आहे.

(३) प्रश्न उद्भवत नाही.

**शिराळा व वाळवा (जि. सांगली) तालुक्यातील चांदोली अभयारण्य
परिसरात ९ बिबट्यांचा झालेला मृत्यु**

(३०) १२५०६ (१५-०९-२०२०). श्री.मानसिंग नाईक (शिराळा) : सन्माननीय वने मंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-

(१) शिराळा व वाळवा (जि. सांगली) तालुक्यातील चांदोली अभयारण्य परिसरात विविध कारणांनी ९ बिबट्यांचा मृत्यू झाल्याचे माहे मे, २०२० मध्ये वा त्यादरम्यान निदर्शनास आले हे खरे आहे,

(२) असल्यास, उक्त प्रकरणी शासनाने चौकशी केली आहे काय, चौकशीत काय आढळून आले,

(३) असल्यास, चौकशीच्या अनुषंगाने संबंधित दोषींवर कोणती कार्यवाही केली वा करण्यात येत आहे,

(४) असल्यास, भविष्यात अश्या प्रकारे वन्य प्राण्यांचे मृत्यू होऊ नयेत याकरिता शासनाने कोणत्या उपाययोजना केल्या वा करण्यात येत आहे,

(५) नसल्यास, विलंबाची कारणे काय आहेत ?

श्री. संजय राठोड (२३-१२-२०२०) : (१) हे खरे नाही.

शिराळा तालुक्यातील खुजगांव नियत क्षेत्रातील मौजे. वाकुर्डे-पडवळवाडी रस्त्यावर दिनांक १९.०५.२०२० रोजी एक नर बिबट्या (वय अंदाजे ८ ते १० महिने) मृत्यू झाल्याची घटना निदर्शनास आली आहे.

(२) सदर बिबट अज्ञात वाहनाच्या धडकेत अंतर्गत रक्तस्त्रावामुळे व हृदय बंद पडल्याने मृत्यू झाल्याचे पशुवैद्यकिय अधिकारी, शिराळा यांचे शवविच्छेदन अहवालात नमूद करण्यात आले आहे.

(३) उपरोक्त प्रकरणी अज्ञात वाहनधारकांविरुद्ध दिनांक १९.०५.२०२० रोजी प्रथम गुन्हा रिपोर्ट नोंदविण्यात आला असून, वनपरिक्षेत्र अधिकारी शिराळा यांचे मार्फत पुढील तपास सुरु आहे.

(४) रस्ते अपघातामध्ये वन्यप्राण्यांचे मृत्यू होवु नये याकरीता खालीलप्रमाणे उपाययोजना करण्यात येतात.

- वन्यप्राण्यांचे भ्रमणमार्ग असलेल्या क्षेत्रातील रस्त्याच्यालगत वाहनांचा वेग कमी ठेवणेबाबत सूचना फलक प्रदर्शित करण्यात आले आहे.
- भिंतीपत्रके व हस्तपत्रिकेचे वाटप करून जनमानसांत प्रबोधन करण्यात येत आहे.

(५) प्रश्न उद्भवत नाही.

गोंदिया जिल्हयातील वृक्ष लागवडीच्या कामाबाबत

(३१) १२७५३ (१५-०९-२०२०). श्री.मनोहर चंद्रिकापूरे (अर्जुनी-मोरगांव) : सन्माननीय वने मंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-

(१) गोंदिया जिल्हातील ५४४ ग्रामपंचायतींना मागील वर्षी देण्यात आलेल्या १७ लक्ष ४७ हजार ७५० रोपटे लावण्याचे उद्दिष्ट गाठण्यास अपयशी ठरल्याची बाब माहे जून, २०२० मध्ये वा त्यादरम्यान निदर्शनास आली, हे खरे आहे काय,

- (२) असल्यास, १ लक्ष २८ हजार खड्डे रोपे न लावताच ठेवण्यात आलेली आहेत, हे ही खरे आहे काय,
- (३) असल्यास, उद्दिष्टात नमूद केलेली रोपे गोंदिया जिल्ह्यातील ग्रामपंचायतीला देण्यात आलेली आहेत, हे ही खरे आहे काय,
- (४) असल्यास, रोपे न लावता ती फेकण्यात आली असून, शासनाने वृक्ष लावण्याकरीता निधी न दिल्याने त्यामुळे ग्रामपंचायतीनी याकडे अक्षम्य दुर्लक्ष केले आहे, हे ही खरे आहे काय,
- (५) असल्यास, वन विभागाने संबंधित प्रकरणी चौकशी करून कारवाई कोणती कारवाई केली वा करण्यात येत आहे,
- (६) नसल्यास, विलंबाची कारणे काय आहेत ?

श्री. संजय राठोड (२१-१२-२०२०) : (१), (२), (३) व (४) गोंदिया जिल्हातील ५४५ ग्रामपंचायतींना सन २०१९ च्या पावसाळ्यात १७,४७,७५० (वृक्ष लागवडीचे) उद्दीष्ट देण्यात आले होते. गोंदिया वन विभागाकडून ग्रामपंचायतींना १५,९८,०९० रोपे पुरवण्यात आली व त्यानुसार ग्रामपंचायतींनी रोपे लागवड केली आहे.

(५) व (६) प्रश्न उद्भवत नाही.

संभाजीनगर (जि.औरंगाबाद) येथील उद्योग सुरु करण्याबाबत

- (३२) १२७८२ (२०-०९-२०२०). श्री.प्रदीप जैस्वाल (औरंगाबाद मध्य) :** सन्माननीय उद्योग मंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-
- (१) संभाजीनगर (जि.औरंगाबाद) येथील काही उद्योगांना शासनाने सुरु करण्याची परवानगी दिली आहे, परंतू वाळूज, शेंद्रा व पैठण येथील औद्योगिक वसाहतीतील कंपन्या मजुरां अभावी बंद आहेत, हे खरे आहे काय,
- (२) असल्यास, उक्त प्रकरणी शासनाने चौकशी करून मजुरां अभावी बंद असलेले उद्योग सुरळीत सुरु होण्याच्या दृष्टीने कोणती कार्यवाही वा उपाययोजना केली वा करण्यात येत आहे,
- (३) नसल्यास, विलंबाची कारणे काय आहेत?

श्री. सुभाष देसाई (०४-०१-२०२१) : (१) व (२) हे खरे नाही.

केंद्र शासनाने दिनांक २५ मार्च, २०२० रोजीच्या आदेशानुसार अत्यावश्यक सेवेतील उद्योग सुरु करण्याकरीता सर्व राज्य शासनास निदेश दिले होते. दिनांक २५ मार्च, २०२० ते दिनांक १९ एप्रिल, २०२० पर्यंत औरंगाबाद जिल्ह्यातील अत्यावश्यक सेवेतील एकूण ५४७ उद्योजकांना परवानग्या देण्यात आल्या आहेत.

तदनंतर केंद्र शासनाच्या दिनांक २० एप्रिल, २०२० च्या निर्णयानुसार महानगरपालिकेच्या हद्दीबाहेरील ग्रामीण क्षेत्रातील उद्योग सुरु करण्याबाबत काही अटी व शर्तीस अधीन राहून परवानगी देण्यात यावी असे निर्देश प्राप्त झाले. त्यानुसार महाराष्ट्र औद्योगिक विकास महामंडळाने दिनांक २० एप्रिल, २०२० पासून ऑनलाईन पोर्टल तयार

करून <http://permission.midcindia.org> उद्योजकांना ऑनलाईन परवानग्या देण्याबाबत कार्यवाही सुरु केली. सदर पोर्टलद्वारे दिनांक २१ जुलै, २०२० पर्यंत १००६४ उद्योजकांनी ऑनलाईन अर्ज महाराष्ट्र औद्योगिक विकास महामंडळाकडे सादर केले असून, त्यापैकी ५६०२ उद्योजकांना परवानग्या देण्यात आलेल्या आहेत. उद्योजकांनी कामगार ठेवण्याकरीता मागितलेल्या परवानगीस अनुसरून कामगारांना येण्या-जाण्यासाठी पासेसची सोय करण्यात आली होती व सदर औद्योगिक क्षेत्रात फेज-वाईज उद्योग शासनाकडून वेळोवेळी दिलेल्या निदेशांना अनुसरून सुरु करण्यात आले.

तसेच लॉकडाऊन कालावधीत काही कामगार परराज्यात, परजिल्ह्यात गेलेले असून, परजिल्ह्यातील कामगार कामावर आले असल्याचे तसेच परराज्यातील कामगारही काही प्रमाणात परत येत असल्याचे दिसून येत आहे. सद्यःस्थितीत वाळुज, शेंद्रा व पैठण औद्योगिक वसाहतीतील सर्व उद्योग पूर्ण क्षमतेने सुरु झालेले आहेत.

(३) प्रश्न उद्भवत नाही.

राजुरा (जि.चंद्रपूर) तालुक्यात अतिवृष्टीने बाधित झालेल्या जमिनीचा व पिकांचा मोबदला मिळण्याबाबत

(३३) १३२०४ (२५-०९-२०२०). श्री.सुभाष धोटे (राजुरा) : सन्माननीय मदत व पुनर्वसन मंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-

(१) राजुरा (जि.चंद्रपूर) तालुक्यातील दिनांक ५, ६, ७ जुलै, २०१९ च्या अतिवृष्टीमुळे बाधित झालेल्या जमिनीचा मोबदला मिळण्यासाठी शेतकऱ्यांनी तहसिल कार्यालय, राजुरा येथे वारंवार जाऊनही कार्यालयीन कर्मचाऱ्यांच्या अनास्थेमुळे नुकसानग्रस्त शेकडो शेतकऱ्यांना अद्याप नुकसान भरपाई मिळाली नसल्याचे माहे मे, २०२० मध्ये वा त्या दरम्यान निदर्शनास आले, हे खरे आहे काय,

(२) असल्यास उक्त शेतकऱ्यांना जमिनीचा मोबदला मिळणेबाबत स्थानिक लोकप्रतीनिधींनी दिनांक १८ मे २०२० रोजी वा त्यासुमारास स्थानिक प्रशासनास निवेदन दिले आहे, हे ही खरे आहे काय,

(३) असल्यास निवेदनाच्या अनुषंगाने शासनाने कोणती कार्यवाही केली वा करण्यात येत आहे,

(४) नसल्यास, विलंबाची कारणे काय आहेत ?

श्री. विजय वडेटीवार (१६-१२-२०२०) : (१) हे खरे नाही.

(२) होय. मा. विधानसभा सदस्यांनी दिनांक १८.५.२०२० रोजी जहसिलदार, राजुरा यांना दिलेल्या निवेदनात जुलै, २०१८ मध्ये झालेल्या अतिवृष्टीमुळे मौजा चिंचोली बुज व परिसरातील अनेक शेतकऱ्यांच्या पिकासह शेतजमिनी खरडून गेल्याने शेतकऱ्यांना मोबदला मिळाला नाही याबाबत विचारणा केली आहे.

वि.स. ४२ (३०)

(३) दिनांक ५, ६ व ७ जुलै, २०१८ मध्ये अतिवृष्टीमुळे खरडून गेलेल्या जमिनीमुळे बाधित झालेल्या एकूण ४५४० नुकसानग्रस्त शेतकऱ्यांपैकी ३५४० नुकसानग्रस्त शेतकऱ्यांना रु. ३,५९,०७,६०३/- अनुदान वाटप करण्यात आले आहे.

इतर खातेदार हे संयुक्त खातेदार तसेच बाहेरगावी राहात असल्यानमुळे बँक खात्यात रक्कम वर्ग होऊ शकलेली नाही.

(४) प्रश्न उद्भवत नाही.

पूर नुकसानीसंदर्भात असलेल्या परिपत्रकातील निकषामध्ये बदल करण्याबाबत

(३४) १३२७६ (१३-०९-२०२०). श्री.शेखर निकम (चिपळूण), श्री.चेतन तुपे (हडपसर) : सन्माननीय आपत्ती व्यवस्थापन मंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-

(१) शासनाच्या पूर नुकसानीसंदर्भातील परिपत्रकातील निकषान्वये पूर परिस्थितीचा कालावधी साधारणतः २४ तास किंवा अधिक असा असेल तरच नुकसान भरपाई मिळण्यास पात्र ठरविण्यात येते, हे खरे आहे काय,

(२) असल्यास, कोकणात विशेषतः रत्नागिरी जिल्ह्यातील चिपळूण, खेड, संगमेश्वर, राजापूर या शहरात पावसाळ्यात प्रचंड प्रमाणात पाणी शिरून सातत्याने पूर परिस्थिती निर्माण होते परंतु कोकणातील भौगोलिक परिस्थितीमुळे शहरात पुराचे पाणी लवकर भरून ते लवकर ओसरते मात्र पूर परिस्थिती निर्माण झाल्याने शेतीच्या नुकसानीबरोबरच इतर पायाभूत सुविधादेखील कोलमडून पुरबाधित क्षेत्रातील शेतकरी, जनता, शहरातील छोटे-मोठे व्यापारी वर्गाचे प्रचंड प्रमाणात नुकसान होते, हे ही खरे आहे काय,

(३) कोकणातील भौगोलिक परिस्थितीमुळे काही पुरावेळी पुरस्थिती २४ तासापेक्षा कमी असूनही होणारे नुकसान हे मात्र प्रचंड स्वरूपाचे असते त्यामुळे ही बाब पाहता अशा प्रकारच्या पुर परिस्थितीतील नुकसान भरपाईचा देखील समावेश होऊन शासन परिपत्रक किंवा शासन निर्णयाच्या निकष बदलणेबाबत कोणती कार्यवाही केली वा करण्यात येत आहे,

(४) नसल्यास, विलंबाची कारणे काय आहेत ?

श्री. विजय वडेटीवार (१६-१२-२०२०) : (१) नाही.

राज्य आपत्ती प्रतिसाद निधीच्या मार्गदर्शक सूचनानुसार नैसर्गिक आपत्तीमध्ये दोन दिवसांपेक्षा अधिक कालावधीकरीता क्षेत्र पाण्यात बुडाले असल्यास बाधितांना आर्थिक मदत देण्यात येते.

(२) होय.

(३) नैसर्गिक आपत्तीमध्ये राज्य आपत्ती प्रतिसाद निधीमधून बाधितांना आर्थिक मदतीचे निकष / मार्गदर्शक सूचना केंद्र शासनाकडून निश्चित करण्यात येतात.

(४) प्रश्न उद्भवत नाही.

कारंजा (जि.वाशिम) तालुक्यातील धनज महसूल मंडळ येथे अवकाळी पावसामुळे नुकसान झालेल्या शेतकऱ्यांना नुकसान भरपाई मिळणेबाबत

(३५) १३३६७ (०७-१०-२०२०). श्री.राजेंद्र पाटणी (कारंजा) : सन्माननीय मदत व पुनर्वसन मंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-

(१) कारंजा (जि.वाशिम) तालुक्यातील धनज महसूल मंडळ मध्ये दिनांक २२ जून, २००९ रोजी वा त्यासुमारास ढगफुटी सदृश्य पाऊस झाल्याने या विभागातील वीस गावातील शेतकऱ्यांचे नुकसान झाल्याने सुमारे १९३.३७ जमीन बाधित झाल्याचे महसूल विभागाने पंचनामे पूर्ण करून दिनांक ०५ जुलै २०२० रोजी तहसील कार्यालय कारंजा यांना कळविले आहे, हे खरे आहे काय,

(२) असल्यास, सदर पंचनाम्यानुसार शेतकऱ्यांना नुकसान भरपाई देण्याबाबत शासनाने कोणती कार्यवाही केली वा करण्यात येत आहे,

(३) नसल्यास, विलंबाची कारणे काय आहेत ?

श्री. विजय वडेटीवार (१७-१२-२०२०) :(१) अशंत: खरे आहे,

धनज (बु.) या महसूल मंडळामध्ये २३ जून, २०२० रोजी ११७.० मि.मि. पर्जन्यमान झाल्याने शेती पिकाचे नुकसान झाले आहे.

(२) माहे जून ते ऑक्टोबर, २०२० या कालावधीत अतिवृष्टी व पुरामुळे नुकसानीबाबत पंचनामे करण्यात आलेले असून नुकसानीबाबत आर्थिक मदतीसाठीचा पहिला हप्ता रु.२२९७.०६ लक्ष इतका निधी सर्व विभागीय आयुक्त यांना दि.०९.११.२०२० रोजी वितरीत करण्यात आला आहे.

(३) प्रश्न उद्भवत नाही.

कुपटा (ता. मानोरा, जिल्हा वाशिम) येथील अवकाळी पावसामुळे शेतकऱ्यांचे झालेले नुकसान

(३६) १३४६५ (०२-१२-२०२०). श्री.राजेंद्र पाटणी (कारंजा) : सन्माननीय मदत व पुनर्वसन मंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-

(१) कुपटा (ता मानोरा, जि. वाशिम) येथील परिसरामध्ये माहे जुन व जुलै, २०२० मध्ये वा त्यादरम्यान झालेल्या अतिवृष्टीमुळे शेतपिकाचे मोठया प्रमाणात नुकसान झाले असल्याचे निदर्शनास आले, हे खरे आहे काय,

(२) असल्यास, नुकसानीचे पंचनामे करून नुकसानग्रस्त शेतकऱ्यांना नुकसान भरपाई मिळण्याबाबत नुकसानग्रस्त शेतकऱ्यांनी दिनांक ५ जुलै, २०२० रोजी वा त्यासुमारास शासनाकडे तसेच तहसीलदार मानोरा यांच्याकडे लेखी मागणी केली आहे हे खरे आहे काय,

(३) असल्यास, उक्त मागणीच्या अनुषंगाने चौकशी करून नुकसानग्रस्त शेतकऱ्यांना नुकसान भरपाई देण्याबाबत शासनाने कोणती कार्यवाही केली वा करण्यात येत आहे,

(४) नसल्यास, विलंबाची कारणे काय आहेत ?

श्री. विजय वडेटीवार (१६-१२-२०२०) : (१) होय.

(२) व (३) तहसीलदार, मानोरा यांच्या कार्यक्षेत्रातील कुपटा परिसरातील २० गावातील पिक नुकसानीबाबत संयुक्त पंचनामे करण्यात आलेले आहेत. माहे जून व जुलै, २०२० मध्ये ६५ मि.मि. पेक्षा कमी पर्जन्यमान झालेले असल्याने तसेच नुकसानीचे प्रमाण ३३% पेक्षा कमी असल्याने राज्य आपत्ती प्रतिसाद निधीच्या निकषानुसार आर्थिक मदत अनुज्ञेय होत नाही.

(४) प्रश्न उद्भवत नाही.

मोर्शी व वरूड (जि.अमरावती) तालुक्यामध्ये अतिवृष्टी व टोळधाडीमुळे शेतीचे नुकसान झालेल्या शेतकऱ्यांना भरपाई मिळण्याबाबत

(३७) १३५७८ (१२-१०-२०२०). श्री.देवेंद्र भुयार (मोर्शी), श्री.अब् आजमी (मानखूर्द शिवाजीनगर), श्री.रईस शेख (भिवंडी पूर्व) : सन्माननीय मदत व पुनर्वसन मंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-

(१) मोर्शी व वरूड (जि.अमरावती) तालुक्यामध्ये झालेल्या अतिवृष्टीमुळे तसेच टोळधाडीमुळे शेती पिकांचे नुकसान झाले असल्याचे निदर्शनास आले, हे खरे आहे काय,

(२) तसेच, कोरोना आजाराच्या साथीमुळे शासनाने लॉकडाऊन जाहीर केल्याने भाजी विक्रेत्यांना भाजी विकण्यासाठी कुठे ही जाता न आल्याने भाजीपाला शेतात पडून राहिल्याने कुजून गेला, हे ही खरे आहे काय,

(३) असल्यास, उक्त नुकसानीचे पंचनामे करून नुकसानग्रस्त शेतकऱ्यांना भरपाई देण्याबाबत शासनाने कोणती कार्यवाही केली वा करण्यात येत आहे,

(४) नसल्यास, विलंबाची कारणे काय आहेत?

श्री. विजय वडेटीवार (१६-१२-२०२०) : (१) व (२) अंशतः खरे आहे.

(३) माहे जून, २०२० ते ऑक्टोबर, २०२० या कालावधीत अतिवृष्टीमुळे नुकसान झालेल्या शेतकऱ्यांना आर्थिक मदत देण्याबाबतचा निर्णय घेण्यात आला असून, प्रथम हप्ता रु. २२९७०६.३७ लक्ष इतका निधी सर्व विभागीय आयुक्तांना वितरीत करण्यात आला आहे.

(४) प्रश्न उद्भवत नाही.

सांगली जिल्ह्यातील वन विभागाच्या हद्दीच्या बाहेर असलेल्या शेतकऱ्यांच्या खाजगी जमिनीमध्ये जाण्याकरिता असलेला रस्ता वन विभागाने बंद केल्याबाबत

(३८) १३६१८ (१५-०९-२०२०). श्री.अनिल बाबर (खानापूर) : सन्माननीय वने मंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-

(१) सांगली जिल्ह्यातील नरसेवाडी, कचरेवाडी इ. गावातील वन विभागाच्या हद्दीच्या बाहेर असलेल्या शेतकऱ्यांच्या शेतजमिनीमध्ये जाण्याकरिता असलेला रस्ता वन विभागाने शेतकऱ्यांसाठी बंद केल्याचे माहे जून २०२० मध्ये वा त्यादरम्यान निदर्शनास आले, हे खरे आहे काय,

(२) असल्यास, वन विभागाने शेतकऱ्यांना स्वतःच्या मालकी असणाऱ्या जमिनीकडे जाणारा रस्ता बंद केल्याने शेतकऱ्यांना शेती करता येत नाही, हे ही खरे आहे काय,

(३) असल्यास, उक्त प्रकरणी शासनाने चौकशी केली आहे काय, चौकशीच्या अनुषंगाने शासनाने कोणती कार्यवाही केली वा करण्यात येत आहे,

(४) नसल्यास, विलंबाची कारणे काय आहेत ?

श्री. संजय राठोड (२१-१२-२०२०) : (१) हे खरे नाही.

(२) व (३) सांगली वन विभागाकडील तासगांव वन परिक्षेत्रामधील मौजे नरसेवाडी ते कचरेवाडी असा एकूण ५०० मी. पैकी ४०० मी. चा रस्ता स.नं. ३१४ कक्ष क्र. १४९ मौजे नरसेवाडी येथील वनक्षेत्रातून जातो. सदरचा कच्चा रस्ता पावसाळ्यात लगतच्या शेतकऱ्यांसाठी अडचणीचा असल्याने सदर रस्त्याची स्थानिक शेतकऱ्यांकडून डागडुजी करण्यात येणार असल्याचे समजल्यावरून स्थानिक वन कर्मचाऱ्यांकडून संबंधीत शेतकऱ्यांशी संपर्क साधून वनक्षेत्रातील रस्त्याच्या डागडुजी करिता वन (संवर्धन) अधिनियम, १९८० चा भंग होणार नाही याची खबरदारी घेण्याकरिता सुचित करण्यात आले असून शेतकऱ्यांसाठी कोणताही रस्ता बंद करण्यात आलेला नाही.

(४) प्रश्न उद्भवत नाही.

**अमरावती जिल्ह्यात वादळी वाऱ्यासह झालेल्या पाऊस व गारपीठीमुळे
शेतकऱ्यांचे झालेले नुकसान**

(३९) १३६९० (०७-१०-२०२०). श्री.बळवंत वानखडे (दर्यापूर) : सन्माननीय मदत व पुनर्वसन मंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-

(१) अमरावती जिल्ह्यात दिनांक १२ मे २०२० च्या सुमारास प्रचंड वादळी वाऱ्यासाह पाऊस आणि गारपीठ झाल्याने कांदा, केळी, संत्रा, गहू, मिरची व भाजीपाल्याचे हजारो हेक्टरवरील पिकांचे प्रचंड प्रमाणात नुकसान झाले असल्याचे निदर्शनास आले आहे, हे खरे आहे काय ,

(२) तसेच वादळी वाऱ्यासाह झालेल्या पावसाने जिल्ह्यातील शहरासह ग्रामीण भागातील घरांचे पडझळीमुळे नुकसान झाल्याचे निदर्शनास आले आहे हे ही खरे आहे काय,

(३) असल्यास, वादळी वाऱ्यासाह पावसामुळे नुकसान झालेल्या शेतमालाचे, पिकाचे, फळबागांचे, भाजी पिकांच्या नुकसानीचे सर्वेक्षण करून नुकसानग्रस्त शेतकऱ्यांना नुकसान भरपाई देणेबाबत शासनाने कोणती कार्यवाही केली वा करण्यात येत आहे,

(४) नसल्यास, विलंबाची कारणे काय आहेत ?

- श्री. विजय वडेट्टीवार (१७-१२-२०२०) :** (१) होय हे खरे आहे,
(२) अमरावती जिल्ह्यात वादळी वाऱ्यासह झालेल्या पावसाने एकूण ३९० अंशतः व १९ पूर्णतः घरांचे नुकसान झाले असून १८४ अंशतः पडझड झालेल्या घरांसाठी बाधित व्यक्तींना रु.८,०८,८९१/- एवढ्या रकमेचे वाटप करण्यात आले आहे, तर पूर्णतः पडझड झालेल्या ८ घरांसाठी बाधित व्यक्तींना रु.८,००,०००/- चे अनुदान वाटप करण्यात आले आहे.
(३) नुकसानग्रस्त शेतकऱ्यांच्या नुकसानीचे अहवाल शासनास प्राप्त झाले आहेत.
(४) प्रश्न उद्भवत नाही.

**राज्यातील लघु उद्योजकांना सौर वीज योजनेच्या लागू असलेल्या
जाचक अटी शिथिल करण्याबाबत**

- (४०) १३७०७ (२०-०९-२०२०). श्री.प्रदीप जैस्वाल (औरंगाबाद मध्य) :** सन्माननीय ऊर्जा मंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-
(१) राज्यातील लघु उद्योजकांना उद्योग सुरु करता यावे याकरिता शासनाने सौर वीज योजना सुरु केली आहे, हे खरे आहे काय,
(२) असल्यास, सदर योजनेत अनेक जाचक अटी असून त्या अटी दूर करून सौर वीज योजना कार्यान्वित करण्याची मागणी लघु उद्योजकांनी केली आहे, हे ही खरे आहे काय,
(३) असल्यास, शासन राज्यातील लघु उद्योगास उभारणी देण्याकरिता सौर वीज योजनेवरील जाचक अटी रद्द करून योजना कार्यान्वित करण्यासाठी कोणती कार्यवाही केली वा करण्यात येत आहे,
(४) नसल्यास, विलंबाची कारणे काय आहेत?

डॉ. नितिन राऊत (१५-१२-२०२०) : (१) व (२) राज्यातील लघु उद्योजकांना उद्योग सुरु करता यावे याकरिता शासनाने सौर वीज योजना सुरु केलेली नाही. तथापि, मा. महाराष्ट्र विद्युत नियामक आयोगाने नेट मिटरिंग/नेट बिलिंग संदर्भात "ग्रीडला जोडलेली परस्पर सक्रिय छपरावरील नूतनशील ऊर्जा निर्मिती यंत्रणा, विनिमय, २०१९" मसुदा दि. २६.१०.२०१९ रोजी प्रकाशित केला. त्यावर प्राप्त हरकती व सूचना विचारात घेऊन मा. महाराष्ट्र विद्युत नियामक आयोगाने "ग्रीडला जोडलेली परस्पर सक्रिय छपरावरील नूतनशील ऊर्जा निर्मिती यंत्रणा, विनिमय, २०१९" दि.३० डिसेंबर, २०१९ रोजी जाहीर केले आहे. हे विनिमय सर्व वर्गवारीतील वीज ग्राहकांसाठी म्हणजे निवासी, वाणिज्यिक व औद्योगिक ग्राहकांसाठी लागू आहेत. यामध्ये लघु उद्योगांचा देखील समावेश असून त्यांनी सुचविलेल्या हरकती व सूचना विचारात घेण्यात आल्या आहेत.

(३) सदर विनियमातील कलम ११.५ नुसार नेट मिटरिंग घेणाऱ्या ग्राहकांना ग्रीड सपोर्ट शुल्क लागू करण्याची तरतूद आहे. या तरतुदीच्या अनुषंगाने महावितरण कंपनीने आर्थिक वर्ष सन २०२०-२१ ते २०२४-२५ या कालावधीसाठी मा.आयोगाकडे सादर केलेल्या वीज दर, याचिकेत

वि.स. ४२ (३५)

ग्रीड सपोर्ट आकार लागू केलेला नाही. त्यामुळे ते आकारण्यात येत नाही. याचा लाभ सुध्दा सर्व वर्गवारीतील वीज ग्राहकांना म्हणजे निवासी, वाणिज्यिक व औद्योगिक ग्राहकांना होणार आहे. यात लघु उद्योगांचाही लाभ होणार आहे.

(४) प्रश्न उद्भवत नाही.

**यावल (जि.जळगांव) उपवनसंरक्षक विभागात मोहमांडली, तिड्या अशा ७ वनक्षेत्रात
ट्रॅच खोदणे व भरण्याच्या कामात झालेला गैरव्यवहार**

(४१) १३७९४ (२०-०७-२०२०). श्री.शिरीष चौधरी (रावेर) : सन्माननीय वने मंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-

(१) यावल (जि.जळगांव) उपवनसंरक्षक विभागात मोहमांडली, तिड्या अशा ७ वनक्षेत्रात ट्रॅच च्या सहाय्याने खंदक खोदणे व भरण्याच्या कामात तत्कालीन अधिकाऱ्यांनी लाखो रूपायांचा गैरव्यवहार केल्याची बाब दिनांक २२ फेब्रुवारी, २०२० रोजी वा त्यासुमारास निदर्शनास आली, हे खरे आहे काय,

(२) असल्यास, उक्त प्रकरणी शासनाने चौकशी केली आहे काय, चौकशीत काय आढळून आले,

(३) असल्यास, चौकशीच्या अनुषंगाने संबंधित दोषी अधिकाऱ्यांवर कोणती कारवाई केली वा करण्यात येत आहे,

(४) नसल्यास, विलंबाची कारणे काय आहेत ?

श्री. संजय राठोड (२१-१२-२०२०) :(१) यावल वन विभागात सन २०१९-२० या कालावधीत रोपवन पूर्व पावसाळी कामे घेण्यात आलेली नाहीत. त्यामुळे ह्या कामात गैरव्यवहार केल्याची बाब २२ फेब्रुवारी २०२० रोजी वा त्यासुमारास निदर्शनास आलेली नाही.

(२), (३) व (४) प्रश्न उद्भवत नाही.

बीड जिल्ह्यात अतिवृष्टीमुळे नुकसान झालेल्या नुकसानग्रस्तांना भरपाई देण्याबाबत

(४२) १४०३० (०७-१०-२०२०). श्रीमती नमिता मुंदडा (केज) : सन्माननीय मदत व पुनर्वसन मंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-

(१) बीड जिल्ह्यात माहे ऑक्टोबर २०१९ मध्ये वा त्यादरम्यान अतिवृष्टीमुळे शेतकऱ्यांचे अतोनात नुकसान झाले परंतु निधीअभावी शेतकऱ्यांना नुकसान भरपाई अद्यापपर्यंत देण्यात आलेली नाही, हे खरे आहे काय,

(२) असल्यास, केज तालुक्यातील जवळपास पंधरा गावांचे व पुरवणी यादीप्रमाणे शेतकऱ्यांचे अनुदान वाटप झाले नसल्याने शेतकऱ्यांमध्ये प्रचंड प्रमाणात नाराजी निर्माण झाली असून त्यांना त्वरित अनुदान वाटप करण्याबाबतचे निवेदन स्थानिक लोकप्रतिनिधी (केज मतदारसंघ) यांनी जिल्हाधिकारी बीड यांना दिनांक ५ मे , २०२० रोजी वा त्यासुमारास दिले आहे, हे खरे आहे काय,

वि.स. ४२ (३६)

- (३) असल्यास, सदर निवेदनानुसार प्रशासनाकडून अद्यापपर्यंत कोणतीच कार्यवाही करण्यात आलेली नाही, हे ही खरे आहे काय,
- (४) असल्यास, निधीअभावी अनुदान वाटपापासून वंचित असलेल्या शेतकऱ्यांना लवकरात लवकर नुकसान अनुदान देण्याबाबत शासनाने कोणती कार्यवाही केली वा करण्यात येत आहे,
- (५) नसल्यास, विलंबाची कारणे काय आहेत?

श्री. विजय वडेटीवार (१७-१२-२०२०) : (१) हे खरे नाही.

- (२) हे अंशतः खरे असून केज तालुक्यातील शेतकऱ्यांना अनुदान वितरीत करण्यात आले आहे.
- (३) प्रश्न उद्भवत नाही.
- (४) प्रश्न उद्भवत नाही.
- (५) प्रश्न उद्भवत नाही.

नगर पंचायत कारंजा, (ता.कारंजा, जि.वर्धा) येथील पाण्याच्या टाकी करिता वन विभागाच्या जोगची परवानगी मिळण्याबाबत

(४३) १४२७३ (१५-०९-२०२०). श्री.दादाराव केचे (आर्वी) : सन्माननीय वने मंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-

- (१) नगर पंचायत कारंजा, (ता. कारंजा, जि. वर्धा) येथील तत्कालीन ग्रामपंचायतची ३० वर्षांपूर्वी असलेली पाण्याची टाकी ESR व GSR मधुन सर्व्हे क्र. १९४ व १२२ मध्ये बांधण्यात आली होती, हे खरे आहे काय,
- (२) असल्यास, तत्कालीन ग्रामपंचायतीने ३० वर्षांपूर्वी सर्व्हे क्र. १९४ व १२२ मध्ये ESR व GSR मधुन बांधकाम करण्यात आलेली जागा वन विभागाची आहे, हे ही खरे आहे काय,
- (३) असल्यास, महाराष्ट्र सुवर्ण जयंती नगरोत्थान महाअभियान अंतर्गत जुनी पाण्याची टाकी निष्कासित करून नविन टाकी बांधायचे प्रस्तावित असून सदरहू जागा ही वन विभागाची असल्याने अनुसूचित जमाती व इतर पारंपारीक वन निवासी (वन हक्काची मान्यता) अधिनियम २००६ च्या कलम ३ चे पोटकलम (२) अन्वये सदर जागेची परवानगी वन विभागाकडे मागीतलेली आहे, हे ही खरे आहे काय,
- (४) असल्यास, महाराष्ट्र सुवर्ण जयंती नगरोत्थान योजनेअंतर्गत प्रस्तावित असलेल्या पाईप लाईन व पाण्याची टाकी बांधकामाकरिता वन विभागाच्या जागेवर मंजूरी देण्याबात शासनाने कोणती कार्यवाही केली वा करण्यात येत आहे,
- (५) नसल्यास, विलंबाची कारणे काय आहेत ?

श्री. संजय राठोड (२२-१२-२०२०) : (१) व (२) मौ. कारंजा येथील सर्व्हे नं. १९४ मधील ५.३३ हे. आर व सर्व्हे क्र. १२२९ मधील ३९.६० हे. आर इतके झुडपी जंगल क्षेत्र दि.२१.०३.१९९६ रोजी महसूल विभागाकडून वन विभागाला हस्तांतरित करण्यात आले आहे. सदर जमिनीवर पाण्याची टाकी असून ही जमीन भारतीय वन अधिनियम, १९२७ च्या कलम ४ अंतर्गत अधिसूचित करण्यात आली आहे.

(३) व (४) मुख्याधिकारी नगरपंचायत कारंजा (घा.) यांनी मौ. कारंजा येथील सर्व्हे क्र. १९४ व १२२९ येथे बांधण्यात आलेल्या टाक्या जीर्ण झाल्यामुळे महाराष्ट्र सुवर्ण जयंती नगरोत्थान महाअभियाना अंतर्गत जुन्या झालेल्या टाक्या निष्कासित करून सदर जागेवर नवीन पाईपलाईन व नवीन टाकीचे बांधकाम करण्याकरीता अनुसूचित जमाती व इतर पारंपारिक वन निवासी (वन हक्काची मान्यता) अधिनियम, २००६ च्या कलम ३ चे पोटकलम (२) अन्वये वन विभागास प्रस्ताव सादर केला होता. सदर प्रस्तावामध्ये काही त्रुटी आढळून आल्याने त्रुटी पूर्तता करण्याबाबत मुख्याधिकारी, नगर पंचायत कारंजा यांना दि.१८.०९.२०२० रोजी कळविले आहे.

(५) प्रश्न उद्भवत नाही.

**मौजे माणगांव (ता.शाहूवाडी, जि.कोल्हापूर) येथील गावठाणाच्या हद्दीतील
ओढ्याला पुर आल्यामुळे झालेले नुकसान**

(४४) १४३०६ (२२-०९-२०२०). डॉ.विनय विलासराव कोरे (सावकर) (शाहूवाडी) : सन्माननीय मदत व पुनर्वसन मंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-

(१) मौजे माणगांव, (ता. शाहूवाडी, जि. कोल्हापूर) येथील गावठाणाच्या हद्दीतील ओढ्यामुळे पावसाळी पुर येवून ओढ्याच्या काठच्या जमिनी वाहून गेल्याने शेतकऱ्यांच्या शेतीचे मोठ्या प्रमाणात नुकसान झाले आहे, हे खरे आहे काय,

(२) असल्यास, पुरामुळे ओढ्याचे क्षेत्र बदलल्यामुळे तेथील शेतकऱ्यांच्या जमिनी वाहून गेल्याने ७/१२ धारक भूमिहीन झाले आहेत तसेच त्यांच्या जमिनी अन्य गावांतील शेतकरी सदरच्या जमिनी कसत आहेत, हे ही खरे आहे काय,

(३) असल्यास, ओढ्याला आलेल्या पुरामुळे तेथील अल्प भूधारक भूमिहीन शेतकऱ्यांना त्यांच्या जमिनी परत करण्यासाठी शासनाने कोणती कायर्वाही केली वा करण्यात येत आहे,

(४) नसल्यास, विलंबाची कारणे काय आहेत ?

श्री. विजय वडेटीवार (१६-१२-२०२०) : (१) अंशतः खरे आहे.

(२) हे खरे नाही.

(३) व (४) प्रश्न उद्भवत नाही.

पडझरी चक (ता.मुल) येथील भुमापन क्रमांक २६७ आराजी ०.८० हे. आर या अतिक्रमीत जमिनीचा स्थायी पट्टा मिळण्याबाबत

(४५) १४३३८ (१९-०९-२०२०). श्री.सुधीर मुनगंटीवार (बल्लारपूर) : सन्माननीय आदिवासी विकास मंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-

(१) पडझरी चक (ता.मुल) येथील भुमापन क्रमांक २६७ आराजी ०.८० हे. आर या अतिक्रमीत जमिनीचा स्थायी पट्टा मिळण्याबाबत वि.स.स. बल्लारपूर यांनी मा. जिल्हाधिकारी, चंद्रपूर यांना दिनांक १५ जुलै, २०२० रोजी वा त्या सुमारास लेखी निवेदन सादर केले आहे, हे खरे आहे काय,

(२) असल्यास, उक्त प्रकरणी शासनाने चौकशी केली आहे काय, चौकशीनुसार अतिक्रमीत जमिनीचा स्थायी पट्टा मिळण्याबाबत कोणती कार्यवाही केली वा करण्यात येत आहे,

(३) नसल्यास, विलंबाची कारणे काय आहेत ?

अॅड. के.सी.पाडवी (२२-१२-२०२०) : (१) हे खरे आहे.

(२) मौजा-पडझरी चक (ता.मुल) येथील भुमापन क्रमांक २६७ आराजी ०.८० हे. आर ही शेती महाराष्ट्र शासन वन विभाग असे नमूद आहे. अनुसूचित जमाती व इतर पारंपारिक वन निवासी (वनहक्क मान्य करणे) अधिनियम, २००६ नियम २००८ व सुधारणा नियम, २०१२ अन्वये उपविभागीय स्तरीय वनहक्क समिती, मुल यांनी दि.०३.०४.२०१८ रोजी झालेल्या सभेत (१) तीन पिढींचा रहिवासी पुरावा जोडला नसल्यामुळे (२) पी-१ चा संबंधीत धारकाशी (वंशावळ) सोबत संबंध जुळत नसल्यामुळे या दोन कारणाने दावेदार श्री.लव्हा काशीनाथ नागोसे, रा.भादुर्णी यांचा दावा नामंजूर केला असून दावेदारास मा.जिल्हास्तरीय वनहक्क समिती, चंद्रपूर कडे ६० दिवसांचे आत अपील दाखल करण्यास दि.२६.०४.२०१८ चे पत्रान्वये कळविले आहे.

(३) प्रश्न उद्भवत नाही.

वसई (जि.पालघर) तालुक्यात सहकार भवन बांधण्यास जागा उपलब्ध करून देणेबाबत

(४६) १४४४२ (२०-०९-२०२०). श्री.सुधीर मुनगंटीवार (बल्लारपूर) : सन्माननीय सहकार मंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-

(१) वसई (जिल्हा पालघर) तालुक्यात सहकार भवन बांधण्यास राज्य शासनाने मंजूरी दिलेली असल्याने त्यासाठी जिल्हाधिकारी (पालघर) यांनी आवश्यक असलेली शासकीय जागा सहकार विभागाला उपलब्ध करून दिलेली नाही, हे खरे आहे काय,

(२) असल्यास, वसई तालुक्याची लोकसंख्या मोठ्या प्रमाणात असल्याने तेथे मोठ-मोठ्या बँका, सहकारी पतसंस्था, शेतकरी सहकारी सोसायट्या तसेच मच्छिमारी सहकारी सोसायट्या कार्यरत असल्याने याठिकाणी मंजूर झालेले सहकार भवन उभारण्यासाठी शासनाने जागा

उपलब्ध करून देण्याची मागणी नगरसेविका (गास, ता.वसई) यांनी मा.मुख्यमंत्री, सहकार मंत्री, सचिव, सहकार विभाग, जिल्हाधिकारी (पालघर), तहसिलदार (वसई), यांच्याकडे दिनांक २५ जुलै, २०२० रोजीवा त्यासुमारास पत्राद्वारे केली आहे, हे ही खरे आहे काय,
(३) असल्यास, निवेदनाच्या अनुषंगाने शासनाने चौकशी करून सहकार भवन उभारण्यासाठी जागा उपलब्ध करून देणेसाठी कोणती कार्यवाही केली वा करण्यात येत आहे,
(४) नसल्यास, विलंबाची कारणे काय आहेत ?

श्री. शामराव ऊर्फ बाळासाहेब पाटील (२९-१२-२०२०) : (१) हे खरे नाही.

वसई (जिल्हा पालघर) तालुक्यात सहकार भवन बांधण्यास राज्य शासनाने मंजूरी दिलेली नाही. तथापि, सहकार आयुक्त व निबंधक, सहकारी संस्था, पुणे यांचे सुचनेनुसार वसई कार्यालयाने तत्का. जिल्हाधिकारी, ठाणे, वसई-विरार शहर महानगरपालिका व तहसिलदार, वसई यांचेकडे मौजे सांडोर येथील जागेची मागणी केली होती. परंतु सदर जागेवर बाराही महिने खाडीचे पाणी साचलेले असते, तसेच, त्याठिकाणी तिवरांची झाडे असून जागेच्या दक्षिण बाजूस उच्च दाबाची विद्युत वाहिनी जात असल्याने सदरील जागा सहकार भवन बांधणेस उपलब्ध होऊ शकणार नसल्याचे तहसिलदार वसई यांनी दिनांक २०.१२.२०१२ च्या पत्रान्वये कळवून जमीन मागणीचा अर्ज निकाली काढला आहे.

(२) होय.

(३) श्रीमती जोस्पीन फरगोज, नगरसेविका यांच्या दिनांक २५.०७.२०२० रोजीच्या निवेदनाच्या अनुषंगाने उपनिबंधक, वसई जिल्हा पालघर यांनी जिल्हाधिकारी, पालघर यांना दिनांक २५.०८.२०२० रोजी सहकार भवन बांधणेसाठी जागा उपलब्ध करून देणेबाबत विनंती केली आहे. त्यानुसार त्या कार्यालयाकडून जिल्हाधिकारी, पालघर यांचेकडे जागेसाठी पाठपुरावा करण्यात येत आहे.

(४) प्रश्न उद्भवत नाही.

गडचिरोली जिल्ह्यात पेसा कायद्यात सुधारणा करण्याबाबत

(४७) १४५११ (१५-०९-२०२०). डॉ.देवराव होळी (गडचिरोली) : सन्माननीय आदिवासी विकास मंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-

(१) गडचिरोली जिल्ह्यातील जवळपास ८०% गावांचा पेसा कायद्यांतर्गत समावेश करण्यात आलेला आहे, हे खरे आहे काय,

(२) असल्यास, ज्या गावांमध्ये ५०% पेक्षा जास्त आदिवासी समाज आहे अशा गावांचा पेसा अंतर्गत गावांमध्ये व ५०% पेक्षा जास्त गैर आदिवासी असणाऱ्या गावांचा पेसा बाहेरील गावांमध्ये समावेश करावयाचे होते, हे खरे आहे काय,

(३) असल्यास, पेसा अंतर्गत गावांमध्ये होणाऱ्या नोकर भरतीमध्ये आदिवासी समाज वगळता इतर कोणत्याही समाजातील तरुणांना संधी मिळत नसल्याने इतर समाजावर अन्याय होत असल्याने पेसा अंतर्गत गावांचे पनर्सर्वेक्षण करणे अत्यावश्यक झालेले आहे, हे ही खरे आहे काय,

(४) असल्यास ज्या गावांमध्ये आदिवासी ५०%च्या खाली आहेत व गैर आदिवासी (ओ.बी.सी,

एस.सी, एन.टी इत्यादी) ५०% च्या वर आहेत अशी गावे पेसा अधिसूचना ५ मधून वगळण्यात यावी याकरिता पेसा कायद्यात दुरुस्ती करण्याबाबत शासनाने कोणाती कार्यवाही केली वा करण्यात येत आहे,

(५) नसल्यास, विलंबाची कारणे काय आहेत?

अॅड. के.सी.पाडवी (२२-१२-२०२०) : (१) नाही

(२), (३), (४) व (५) सन २०११ च्या जनगणनेनुसार अनुसूचित क्षेत्रातील गावांपासून नव्याने निर्माण झालेल्या गावांचा तसेच आदिवासी लोकसंख्या ५० % पेक्षा जास्त असलेल्या व आदिवासी उपयोजना क्षेत्रास भौगोलीक दृष्ट्या संलग्न असलेल्या गावांचा अनुसूचित क्षेत्रात समावेश करण्यासंदर्भातील अनुसूचित क्षेत्राच्या पुर्नरचनेच्या प्रस्तावाची आयुक्त, आदिवासी संशोधन व प्रशिक्षण संस्था, पुणे यांच्याकडून पुनः तपासणी करण्यात येत आहे. याबाबत आयुक्त, आदिवासी संशोधन व प्रशिक्षण संस्था, पुणे यांच्याकडून सुधारीत प्रस्ताव प्राप्त झाल्यानंतर अनुसूचित क्षेत्राच्या पुर्नरचनेचा प्रस्ताव केंद्र शासनाच्या मान्यतेसाठी सादर करण्यात येणार आहे.

पारस ते मलकापूर या २२० के.व्ही टॉवर व लाईनच्या कामामध्ये झालेल्या गैरव्यवहार

(४८) १५३२५ (२०-११-२०२०). श्री.राजेश एकडे (मलकापूर) : सन्माननीय ऊर्जा मंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-

(१) पारस ते मलकापूर या २२० के.व्ही. टावर व लाईनच्या कामामध्ये मोठ्या प्रमाणात अनियमितता झाली असून टॉवरच्या लाईन अर्थिंग चे काम कोळसा व मीठ याचा वापर न करता पाईप व पट्टी अर्धवट टाकून पूर्ण करण्यात आली असल्याने शेतकऱ्यांच्या जीवितास धोका निर्माण झाल्याचे दिनांक १५ ऑगस्ट २०२० रोजी वा त्या सुमारास निदर्शनास आले, हे खरे आहे काय,

(२) असल्यास, उपरोक्त कामांची त्रयस्थ यंत्रणेमार्फत सखोल चौकशी करून सदर कामात अनियमितता करणाऱ्या संबंधितांवर कारवाई करण्यासंदर्भात स्थानिक लोकप्रतिनिधी यांनी दिनांक २० ऑक्टोबर, २०२० रोजी वा त्यासुमारास मुख्य अभियंता ई.एच.व्ही.टी. लाईन विभाग, अमरावती यांना निवेदन दिले आहे, हे ही खरे आहे काय,

(३) असल्यास, उपरोक्त प्रकरणी शासनाने चौकशी केली आहे काय, चौकशीत काय निष्पन्न झाले,

(४) असल्यास, चौकशीच्या अनुषंगाने दोषींवर कोणती कारवाई केली वा करण्यात येत आहे, नसल्यास, विलंबाची कारणे काय आहेत ?

डॉ. नितिन राऊत (२३-१२-२०२०) : (१), (२), (३) व (४) २२० के.व्ही. पारस-बाळापूर वाहिनीवर २२० के.व्ही. मलकापूर उपकेंद्रासाठी लिलो पध्दतीने उभारण्यात आलेल्या वाहिनीचे काम कंत्राटदार मे. अमिताशा एंटरप्राइझेस यांनी कार्यादेशातील विहित मानकांच्या अधिन राहून पूर्ण केले आहे. या संदर्भात मा. श्री. राजेश एकडे, वि.स.स. यांचे दि.२०.१०.२०२० रोजी मुख्य

अभियंता, ई.एच.व्ही.टी. लाईन विभाग, अमरावती परिमंडळ कार्यालयास दिलेल्या निवेदनाच्या अनुषंगाने सदर कार्यालयाने त्यांचे दि.२०.११.२०२० च्या पत्रान्वये वस्तुस्थिती व सदर वाहिनीच्या बांधकामामुळे संबंधित शेतकऱ्यांच्या जीवास संभाव्य धोका नाही असे कळविण्यात आले आहे. सदर वाहिनीच्या काही मार्गामधील विचलनाबाबत (Deviation in route) दिनांक २४.०९.२०२० च्या पत्रान्वये व्ही.एन.आय.टी. नागपूर या त्रयस्त संस्थेकडून अभिप्राय मागविण्यात आले आहे. सदर अहवाल अप्राप्त आहे.

गडचिरोली जिल्ह्यातील अनुसूचित जातीच्या लाभार्थ्यांना रमाई घरकुल योजनेतर्गत घरकुल बांधकाम मंजूर करण्याबाबत

(४९) १६९५७ (१९-११-२०२०). डॉ.देवराव होळी (गडचिरोली) : सन्माननीय सामाजिक न्याय मंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-

- (१) गडचिरोली जिल्ह्यातील हजारो अनुसूचित जातीच्या लाभार्थ्यांना रमाई घरकुल योजनेतर्गत घरकुल बांधकाम मंजूर करण्यात आले आहे, हे खरे आहे काय,
- (२) असल्यास, मात्र २०१८-१९ मध्ये मंजूर झालेल्या अनेक लाभार्थ्यांना केवळ २० हजार रुपयांचा पहिलाच हप्ता देण्यात आल्यानंतर आजतागायत पुढील हप्ते देण्यात आलेले नसल्यामुळे अनेकांचे घरकुल बांधकाम थांबलेले आहे, हे ही खरे आहे काय,
- (३) असल्यास, सदर प्रकरणी शासनाने चौकशी करून या लाभार्थ्यांचे रमाई घरकुल योजनेतर्गत प्रलंबित हप्ते तातडीने देण्याबाबत शासनाने कोणती कार्यवाही केली वा करण्यात येत आहे,
- (४) नसल्यास, विलंबाची कारणे काय आहेत ?

श्री. धनंजय मुंडे (३१-१२-२०२०) : (१) हे खरे आहे.

(२) हे खरे आहे.

(३) सन २०२०-२१ या आर्थिक वर्षात रु.५००.०० कोटी (अक्षरी रूपये पाचशे कोटी फक्त) इतका निधी या योजनेकरीता अर्थसंकल्पीत करण्यात आला आहे. कोविड-१९ ची उद्भवलेली परिस्थिती विचारात घेता, या लेखाशिर्षाखाली रु.३००.०० कोटी (अक्षरी रूपये तीनशे कोटी फक्त) इतका निधी वितरीत करण्यात आला आहे. तसेच, सदर योजनेसाठी मागणी विचारात घेऊन तातडीची बाब म्हणून डिसेंबर, २०२० च्या हिवाळी अधिवेशनात या योजनेकरीता रु.५००.०० कोटी (अक्षरी रूपये पाचशे कोटी फक्त) इतका निधी पुरक मागणीद्वारे उपलब्ध करून देण्यात आला आहे.

(४) प्रश्न उद्भवत नाही.

**ढेकु (जि.खालापूर, जि.रायगड) एमआयडीसीमधील आरकोस लघू औद्योगिक नगरी येथील
जसनव्हा केमिकल कंपनीत झालेला स्फोट**

(५०) १९५५९ (१९-११-२०२०). श्री.महेंद्र थोरवे (कर्जत) : सन्माननीय कामगार मंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-

(१) खोपोली (ता.खालापूर, जि.रायगड) येथील ढेकु एमआयडीसीमधील आरकोस लघू औद्योगिक नगरी येथील जसनव्हा केमिकल कंपनीत दिनांक ५ नोव्हेंबर, २०२० रोजी वा त्यासुमारास स्फोट होऊन या दुर्घटनेत २ कामगारांचा मृत्यू व ८ कामगार गंभीर जखमी आहेत, हे खरे आहे काय,

(२) असल्यास, स्फोटाच्या आवाजामुळे ५ कि.मी. परिसरातील घरांना तडे गेले असून स्फोटामुळे लागलेल्या आगीमुळे कंपनीचे व परिसरातील मालमत्तेचे मोठ्या प्रमाणात नुकसान झाले आहे, हे ही खरे आहे काय,

(३) असल्यास, सदर प्रकरणी चौकशी करण्यात आली आहे काय,

(४) असल्यास, चौकशीत काय आढळून आले व त्यानुषंगाने सदर स्फोटामध्ये मृत पावलेल्या कामगारांच्या कुटुंबियांना, जखमी कामगारांना व परिसरातील नुकसानग्रस्त नागरीकांना मदत करण्याबाबत शासनाने कोणती कार्यवाही केली वा करण्यात येत आहे,

(५) नसल्यास, विलंबाची कारणे काय आहेत ?

श्री. दिलीप वळसे-पाटील (१६-१२-२०२०) : (१) व (२) खरे आहे.

जसनोव्हा केमिकल्स प्रा. लि., आरकोस इंडस्ट्रीयल इस्टेट, साजगाव, ता.खालापूर, जि.रायगड या कारखान्यात दि.०५/११/२०२० रोजी स्फोट होऊन २ व्यक्तींचा मृत्यू झाला. दोन व्यक्ती पैकी एक महिला असून ती शेजारील आस्थापनेच्या सुरक्षा रक्षकाची पत्नी होती. तसेच दुसरी व्यक्ती समोरील आस्थापनेतील सुरक्षा रक्षक होती.

सदर घटनेत जसनोव्हा कारखान्यातील दोन कामगार किरकोळ जखमी आहेत व शेजारील कारखान्याच्या सुरक्षा रक्षकाच्या कुटुंबातील चार व्यक्ती किरकोळ जखमी झाल्या होत्या. सर्व सहा किरकोळ जखमी व्यक्तींना प्रथमोपचारानंतर घरी सोडण्यात आले.

सदर स्फोटामध्ये तकाई गावातील २९ नागरिकांच्या घरांचे नुकसान झालेले आहे. तसेच संपूर्ण कारखाना उध्वस्त झाला असून परिसरातील मालमत्तेचे देखील नुकसान झाले आहे.

(३) सदर प्रकरणाची औद्योगिक सुरक्षा व आरोग्य संचालनालयामार्फत चौकशी करण्यात आली आहे.

(४) जसनोव्हा केमिकल्स प्रा. लि., २६ आरकोस इंडस्ट्रीयल इस्टेट, साजगाव, ता.खालापूर, जि. रायगड या कारखान्यात अलील अल्कोहोल (Allyl Alcohol), सोडीयम हायड्रॉक्साइड व डायमिथाइल अमाईन ही रसायने वापरून ३-३, Dimethyl, Amino, Proponol हे रसायन तयार करण्याची प्रक्रिया १० KL च्या रिअॅक्टरमध्ये सुरु होती. ही प्रक्रिया ७-८ किग्रॅ / से. मी.२ एवढ्या दाबाखाली करण्यात येते. पहाटे २.१५ च्या सुमारास रिअॅक्टरमधील प्रेशर १० किग्रॅ. / सेमी पेक्षा जास्त झाल्यामुळे ऑपरेटरने रिअॅक्टरवरील मॅन्युअल व्हॅट व्हाल्व्ह उघडला

होता. या व्हेंटमधून डीएमए गॅस बाहेर आला व कारखान्यात पसरला. जवळपास ४०-४५ मिनीटे हा व्हॉल्व्ह उघडा राहिल्यामुळे बऱ्याच प्रमाणात डीएमए गॅस बाहेर आला होता. हा गॅस थर्मिक फ्ल्यूड (गरम ऑईल साधारणतः १८०० से.ग्रे) वाहून नेणाऱ्या पाईप लाईनच्या संपर्कात येऊन आग लागली व ही आग व्हेंट पाईप मधून रिअॅक्टर मध्ये गेली. तेथे डीएमए हा ज्वालाग्राही गॅस असल्याने त्याने पेट घेतला व त्यामुळे रिअॅक्टरमध्ये क्षणिक (Momentarily) मोठ्या प्रमाणात सुमारे ४०-४५ कि.ग्रॅ /चौसेमी एवढा दाब निर्माण झाला व रिअॅक्टर फुटला.

सदर घटनेमध्ये कारखान्याच्या भोगवटादाराविरुद्ध महाराष्ट्र कारखाने नियम, १९६३ चे नियम ४(४), नियम ७३- O (१) (c) (f) & (h), नियम ६५ (४) (a) (b) (c), नियम ७३- ZA (१)(xiii), नियम ७३- ZA (१) (xv) चा भंग आढळला आहे. सदर भंगाबाबत पुढील कार्यवाही सुरु आहे.

सदर स्फोटामध्ये मृत पावलेल्या कामगारांच्या वारसांना नुकसान भरपाई देण्याकरीता पाठपुरावा करण्यात येत आहे.

(५) विलंब झालेला नाही.

विधान भवन :
मुंबई.

राजेंद्र भागवत
सचिव,
महाराष्ट्र विधानसभा.